

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDJEL:
LJUBLJANA, PUCCINJEVA UL. 5
TELEFON ŠT. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA „JUTRA“

Erbitterter Widerstand deutscher Divisionen nordöstlich Nomey und Chateau-Salins

In Mittelitalien weiterhin heftige Kämpfe um Forlì — Wiederaufnahme der bolschewistischen Angriffe nördlich der Bahnlinie Cegled-Szolnok

Aus dem Führerhauptquartier, 12. Nov. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Aus Holland melden unsere Stellungen: heftige Angriffe von Schlachtfeldern und anhaltende Bewegungen beim Gegner im Raum von Nimwegen und Helmond, die mit guter Wirkung durch unsere Artillerie bekämpft wurden. Am Ostrand des Waldes von Hürtgen warfen Panzer und Grenadiere die Nordamerikaner aus einer Einbruchsstelle. Eine hierbei eingeschlossene feindliche Kampfgruppe steht vor ihrer Vernichtung.

Dem Versuch der dritten amerikanischen Armee, den Waffenplatz Metz durch operative Umfassung zu Fall zu bringen, traten unsere Divisionen auch gestern wirksam entgegen. Der Gegner, der seinen Brückenkopf bei Sierk zu erweitern trachtete, wurde abgewiesen. An der lotharingischen Südgrenze nordöstlich Nomey und nordöstlich Chateau-Salins konnten feindliche Angriffsspitzen gegen den erbitterten Widerstand unserer Divisionen nur unter schwersten Anstrengungen Boden gewinnen. 79 Panzer und Panzerfahrzeuge fielen der erbitterten Abwehr zum Opfer. Alle Versuche des Gegners, seine Einbrüche nach den Seiten zu erweitern, scheiterten zum Teil in erbitterten Nahkämpfen.

Die Gefechtsstätigkeit in den Westvogesen hat nachgelassen.

Gegen das östliche Vorfeld der Festung Lorient führte der Feind schwächere erfolglose Vorstöße, nachdem seine Kapitulationen

lationsaufforderung ohne Antwort geblieben war.

Das Vergeltungsfeuer auf London wird fortgesetzt.

In Mittelitalien wird weiterhin um Forlì heftig gekämpft. In schweren feindlichen Artilleriefeuern ausharrend, verwehrt unsere Infanterie südlich Forlì dem Feinde den angestrebten Durchbruch durch ihre Stellungen und behauptete beiderseits der Stadt ihr Hauptkampffeld gegen starke gepanzerte Angriffe.

Zwischen Nordmazedonien und Mittelsyrien wurden in erfolgreichen Kämpfen unsere Stellungen gefestigt.

In Ungarn nahmen die Sowjets nördlich der Bahnlinie Cegled-Szolnok und im Raum von Mezőkövesd auf breiter Front ihre Angriffe mit starken Infanterie- und Panzerkräften wieder auf. Deutsche und ungarische Verbände stehen in schweren Kämpfen mit dem vordringenden Gegner. Bisher wurden 54 feindliche Panzer vernichtet.

Das Ruhr- und Mittelrheingebiet war bei Tag das Ziel anglo-amerikanischer Bombardements. Vor allem in Oberlahnstein und Wuppertal-Barmen entstanden Personenverluste. Bei Luftangriffen auf Südostdeutschland wurden besonders Wohngebiete von Salzburg getroffen. Britische Terrorflieger warfen in den frühen Abendstunden Bomben auf Gross-Hamburg und Dortmund und verursachten erhebliche Gebäudeschäden. Flackartillerie der Luftwaffe und Nachtjäger schossen 31 anglo-amerikanische Flugzeuge, davon 24 viermotorige Bomber ab.

Med Donavo in Tiso

Berlin, 12. nov. Na bojišču med Donavo in Tiso so pričeli boljševiki včeraj dopoldne severno od črte Czegled-Szolnok, prav močno napadati. Na dveh mestih se jim je posrečilo prodreti skozi nemško-madžarski obrambni pas, vendar so jih nato branilci zaustavili ter jih prisilili, da so privedli rezerve Jugovzhodno od Budimpešte: so imele nemške formacije pri svojih protinapadih lepe uspehe. Kljub hudemu dežju so se vršili zelo hudi boji ob boljševiškem predmostju ob srednji Tisi. Boljševiki so poskušali pri Mezőkövesdu doseči z zapadno proti vzhodu vodečo železnico kar pa se jim kljub izredno močnim silam ni posrečilo. Jugovzhodno od Emléka so zavzele honvedske čete s spretnim naskokom dve vasi ter zaplenile 7 topov. S predmostja severovzhodno od Tiszalóka so navedli boljševiki po močni topniški pripravi z dvema polkoma zamen na nemške postojanke. Branilci so s takojšnjimi protisunkov izravnali dva krajevna vdora.

Razširjenje operacijskega področja na Vzhodnem morju

Berlin, 12. nov. V zvezi s proglasitvijo dela Vzhodnega morja za operacijsko področje dne 22. junija 1941 in z dne 10. februarja 1942 objavljenimi omejitvami tega operacijskega področja na Finski zaliv, je bilo z razširjenjem vojaških operacij to področje zopet razširjeno. Vsaka ladja, ki pluje po njem, je v nevarnosti, da bo uničena. Zato svari nemška vlada vse ladje, naj ne vozijo po operacijskem področju na Vzhodnem morju, čigar meje bodo točno označene.

Paasikivi sestavlja novo fínsko vlado

Stockholm, 12. nov. Kot poroča finski radio, je prevzel Paasikivi nalogo, da sestavi novo fínsko vlado. Javljajo, da se je včeraj razgovarjal z Mannerheimom ter mu že predložil neuradni seznam novih ministrov.

Boji v Italiji

Berlin, 12. nov. Dočim je položaj na bojišču južno od Bologne mirnejši, se nadaljujejo krajevni britanski napadi na jadranskem obzoru. Slabše sile, ki so skušale pri Dovodoli prekorati reko Montone, so vrgli Nemci s protisunkom nazaj. Pri Forliju so se pomaknile britanske sile ob Emilijški cesti tesneje k nemškim postojankam. Proti večeru so napadle po kratkem bobnenem ognju in s podporo številnih bojnih letal. Bile so s težkimi izgubami odbite.

Churchill in Eden v Parizu

Amsterdam, 12. nov. Kakor poroča agencija Reuter, sta se podala Churchill in Eden včeraj z letalom v Pariz. Z njima so tudi gospe Churchill, gospodinja Mary Churchill ter večje število visokih uradnikov.

Amsterdam, 12. nov. Agencija Reuter javlja, da se bodo po informacijah z dobro poučenih krogov razgovor med Churchillom in Edenom na eni ter generalom de Gaullem in zunanjim ministrom Bidaultom na drugi strani nanašali predvsem na oborožitev francoske vojske.

Deat o položaju v Franciji

Berlin, 11. nov. Francoski minister za delo Marcel Deat je izjavil po vesti agencije OFI, da se de Gaulle zamen trudi, da bi se zavezoval proti nezmožnemu razširjenju boljševizma. Reagirati hoče z nekoliko socialno demagogijo, katero pa mu bodo njegovi zaščitniki v Londonu in Washingtonu prej ali slej zavili, ker bodo imela gesla Moskve in Thoreze vedno prednost. Neučakanim ekstremistom se de Gaulle glave, dokler ne bodo slednji odsekali njegove lastne. Nekega dne bo nesrečna Francija zahrepana po miru in redu. Sedaj pa se z vedno hitrejšimi koraki približuje neumljeni državljanski vojni med boljševiki in konzervativci. Takrat pa bo prišel trenutek novega zedinjenja, v čigar sredini bosta maršal in njegova vlada. Zato mora misliti slednja bolj na obnovo kot na maskevanje in reprazije kljub vsemu barbarstvu, pod katerim morajo trpeti oni, ki so ostali v Franciji.

Preiskava zaradi umora lorda Moyna

Bern, 12. nov. »United Press« javlja iz Kaira: Uradno je bilo objavljeno, da bo sodilo morilca lorda Moyna vojaško sodišče. Če bo izrečena smrtna kazen, ju bodo obesili.

Amsterdam, 12. nov. Kakor javlja agencija Reuter iz Kaira, je dognala preiskava glede umora lorda Moyna, da je pustil eden izmed aretiranih storilcev v papir zaviti zavojček pri neki zidini. Ona naj bi shranila ta zavojček, dokler ne bi prišel on sam zopet ponj. Zavoj so sedaj oblasti zaplenile, pri čemer so ugotovile, da je vseboval razstrelivo in revolversko municijo.

Bern, 12. nov. Kakor je izjavil katrski glavni državni pravdnik, so našli pri enem izmed morilcev lorda Moyna ključ, tako da so lahko ugotovili hišo, v kateri sta atentatorja stanovala. V njej so našli oblogo in nekaj listin. Preiskava se nadaljuje.

Berlin, 12. nov. Berlinsko časopisje obširno razpravlja o vzrokih zatonata na angleškega ministra za Srednji vzhod lorda Moyna. Listi izjavljajo soglasno, da je razviden iz načina, kako je prešlo angleško politično vodstvo pod vplivom židovskih organizatorjev močre pred dejanja zirotna ga je poskušalo bagatelizirati, izredno močan obzir vodilnih angleških plast do židovstva.

Stabilizacija drahme

Amsterdam, 12. nov. Britanska poročevalska služba javlja, da bodo grško drahmo stabilizirali. Valuta bo stabilizirana po tečaju 600 drahm za angleški funt.

Ogorčen odpor nemških divizij vzhodno od Nomenyja in Chateau Salinsa

V srednji Italiji še nadalje siloviti boji okrog Forlija — Obnovitev boljševiških napadov severno od železnice Cegled-Szolnok

Führerjev glavni stan, 12. nov. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja:

Iz Nizozemske javljajo naše čete o silovitih napadih borbenih letal in trajnih sovražnikovih premikih na področju Nijmegen in Helmonda, katere je naše topništvo obstreljevalo z dobrim učinkom. Ob vzhodnem robu Hürtgenske gozda so vrgli oklopniki in grenadirji Severnoameričane z nekega vdornega mesta. Neka pri tem obkožena sovražnikova bojna skupina je tik pred uničenjem.

Poizkusu tretje ameriške armade, da bi z operativno obkrožitvijo prisilila k padcu trdnjavi Metz, so se naše divizije tudi včeraj uspešno upirale. Zavrnilo se napotnika, ki je hotel razširiti svoje predmostje pri Sierku. Ob lorenski jugozapadni meji severovzhodno od Nomenyja in severovzhodno od Chateau Salinsa so napredovali sovražniki napadali kljub sprto ogorčenega odpora naših divizij le z najtežjimi izgubami. 79 oklopkov in oklopniški vozil je postalo plen ogorčene obrambe. Vsi sovražniški poizkusi, da bi svoje vdore ob straneh razširili, so se izjalovili deloma v ogorčenih bojih iz bližine.

Boji v zapadnih Vogezih so popustili. Proti vzhodnim prednim črtam uradbe Lorient je sovražnik nekatkrat slabše udaril, ker na svoj poziv k predaji ni dobil odgovora.

Tudi V 2 so hoteli zamolčati

Berlin, 12. nov. Na pristojnem mestu je bilo objavljeno:

Angleška poročevalska agencija »Exchange Telegraph« je osporavala obstoj ljevanje londonskega velepodročja z »V 2«, kakor je to javilo nemško vojno poročilo, ter izjavila, da obstoja to orožje samo v fantaziji nemških propagandistov. Da pa prizadeva novo nemško orožje angleški vladi najtežje skrb, je razvidno iz sledenih dejstev:

Angleška vlada je takoj po pričetku delovanja V 2 prepovedala vsako obravnavanje tega vprašanja v časopisju in radiju. Nadalje so odredili, da morajo vsakega potnika, ki zapusti deželo, preiskati, ali ne nosi s seboj poročila, listin ali slik o učinkih V 2. Razen tega je izdala vlada izreden ukrep: Diplomatska zastopstva v Londonu je s tajno okrožnico prosila, da o tem orožju in njegovem učinku ne poročajo ničesar svojim vladam ter je zahteval od diplomatskih misij celo pismeno potrdilo, da ne bodo ničesar poročali o V 2.

Kljub temu angleška vlada ni mogla preprečiti, da ne bi izvedel svet o obstojenju Londona z V 2 o izrednem učinku, ki ga ima to novo nemško orožje. Angleška vlada je hotela kakor pri V 1 tudi sedaj oskravati učinek novega orožja. Medtem ko je poizkušala najprej oskravati obstoj V 2, je morala agencija Reuter vsaj priznati dejstvo obstoja angleškega Londona z V 2. Končno je moral o tem spregovoriti Churchill sam.

Bern, 12. nov. Pod vtisom »V 2« javlja londonski dopisnik lista »Suisse«: Prvi izstrelki te vrste so se pojavili pričetkom septembra. Od časa do časa so slišali Londončani močno detonacijo, katere odmev je nekaj časa valoval. Dogodilo se je silne scene kot pri padcu letalnih bomb. Kakor je to sporočil Churchill in kakor je to že razvidno iz učinka, ima »V 2« večjo probno moč kot »V 1«. Bistvena razlika je v tem, da pale »V 2« iz oblakov brez vsakega ropota, medtem ko je doslej obramba vedno vedela, kje se je pojavil »V 1«. Časopisji pripominjajo, da so ljudje zelo razburjeni nad tem, da jih protiletalska zaščita ne more alarmirati.

Stockholm, 12. nov. Posebni dopisnik agencije Reuter javlja, da je bila Churchillova izjava v spodnji zbornici o novih nemških raketah prvo poročilo o delovanju nemškega povračilnega orožja. Doslej so čuvali vse v največji tajnosti. Rakete, ki brze hitreje kot odmev, ni spremljal noben svaričen ropot, v Angliji ni bilo slišati

Roosevelt laže in se prilizuje

Angloameričani nočejo priznati krivde za razdejajanje in opustošenja na Nizozemskem

Berlin, 11. nov. Predsednik Roosevelt je izrazil v hinavski brozjavki bivši nizozemski kraljici svoje »brezmejno ogorčenje sprito besnega nemškega uničevalnega dejanja na Nizozemskem«. Istočasno je izročila nizozemska izseljenska vlada britanski vladi spomenico, v kateri trdi, da so Nemci s svojimi vojaškimi ukrepi opustošili na Nizozemskem 85% plodne zemlje in polovico industrijskih naprav. Spomenica pravi, da bo treba začasno izseliti 4 do 5 milijonov Nizozemcev vse dotlej, dokler ne bo prepravljena zemlja sposobna za obdelovanje.

Obe izjavi sta ponovitev poizkusa, s katerim hočejo zavestni škodo, ki so jo sami napravili z razrušenjem vodnih naprav, pripisati Nemcem. Treba je ugotoviti, da so za uničenje obsežnih delov Nizozemske odgovorni izključno Angleži in Američani. Britanski tisk je n. pr. vedno znova objavljale članke in slike o razdejajanju nasipov na otoku Walcherenu. Uničenje teh jezov in ostalih delov Nizozemske uporablja Eisenhowerjev glavni stan za to, da bi s poplavljenimi otoki in vodnimi površinami nemške obrambe. Eisenhower je izdal toževalna povelja, čeprav je vedel, da bo vdor morske vode uničil plodove 50 letnega truda in prizadevanja. O katastrofi, ki jo je povzročila na raznih krajih zavestniško bombardiranje nizozemskih vodnih naprav ter o bedi nizozemskega prebivalstva, prihajajo

Povračilni ogenj na London se nadaljuje.

V srednji Italiji se bijejo za Forlì še nadalje siloviti boji. Naša pehota, ki vztraja v težkem sovražnikovem topniškem ognju, je preprečila južno od Forlija nameravani sovražnikov prodor skozi svoje postojanke ter obdržale ob obeh straneh mesta svojo glavno bojno črto kljub močnim, z oklopniki podprtim napadom.

Med severno Macedonijo in srednjim Sremom smo z uspešnimi boji utrdili naše postojanke.

Na Madžarskem so pričeli boljševiki znova napadati severno od železnice Szeged-Szolnok in na področju Mezőkövesda na široki črti z močnimi oklopniškimi in pehotnimi silami. Nemški in madžarski oddelki se bore v težkih bojih z napredujočimi sovražniki. Doslej so uničili 34 sovražniških oklopkov.

Rusko in srednjeevropsko področje je bilo podveji cilj angloameriških terorističnih bombnikov. Zlasti v Oberlahnsteinu in Wuppertal-Barmenu so nastale človeške izgube. Pri letalskih napadih na jugovzhodno Nemčijo so bili prizadeti zlasti stanovanjski predeli v Solingradu, Brianski teroristični letalci so vrli zgodaj zvečer bombe na Veliki Hamburg in Dortmund ter so močno poškodovali poslopja. Protiletalsko topništvo in nočni lovci so sestrelili 31 angloameriških letal, med njimi 24 štirimotornih bombnikov.

nobenh siren in izven dežele niso doveli praznati, da je pričel delovati »V 2«.

Stockholm, 12. nov. Kakor javljajo iz Londona, je bila južna Anglija tudi v noči na soboto zopet v ognju nemškega povračilnega orožja.

Zeneva, 12. nov. »United Press« javlja iz Londona, da predstavlja Churchillova izjava o »V 2« predmet sedanjih londonskih razgovorov. Britanski tisk je obsežno komentiral in ponavljal. Velika hitrost nove bombe, ki znaša po 1300 km na uro v vodovodni črti in 1600 km ko pada, onemogoča sleherni alarmni sistem. Profesor S. M. Low, eden najboljših angleških strokovnjakov za raketne izstrelke, je mnenja, da ima »V 2« akcijski radij 500 do 650 km. Ni izključeno, da ga je mogoče izstreliti tudi na krajsjo razdaljo z večjo točnostjo, kot jo ima »V 1«. Low meni, da ne rabi raketa za izstrelitev nikakih večjih naprav. Pogonjatorja je tekoči kislik in za alkohol. Porajata goriva je verjetno zelo velika ter bo znašala najbrže komaj nekaj manj kot tono na minuto.

V 2 na Anvers

Berlin, 12. nov. Kakor je v petek zablažilo nemško vojno poročilo, je pristanišče v Anversu že več tednov v ognju V 1 in V 2. To je največjega strateškega pomena, kajti tam se nemško daljnostno orožje prvič uporablja v operativne namene v okviru taktičnih operacij. Da je ravno luka Anvers cilj nemškega daljnostnega orožja, je tem večjega pomena, ker se je s tem sovražnikovo problem ostribe še otežilo. Angloameričani so uporabili vse razpoložljive sile na vodi, na suhem in v zraku, da so dobili luko Anvers. V teh bojih so izgubili potoke krvi ter ogromne množice vojnega materiala. Ves njihov vojni načrt na zapadu stoji na pade z rešitvijo vprašanja oskrbe. Oskrbovalne poti od luk ob Atlantiku in ob Rokavskem prelivu so predolge ter zahtevajo veliko uporabo prevoznih sredstev. Da lahko sovražnik splošno nadaljuje svoje operacije, nujno rabi oskrbovalno bazo, ki je čim bližja bojišču. Takšna baza bi bil Anvers.

Ker pa so luke ob Atlantiku in Rokavskem prelivu popolnoma porušene in zaradi tega neuporabne, je porušenje Anversa toliko večjega pomena. Kajti porušenja luka je brez pomena in nikdar ne more kriti ogromnih oskrbovalnih potreb. Vojno poročilo že govori o težki škodi v anverski luki. Nelovno bosta V 1 in V 2 dobro opravila svoje delo.

Pičla Rooseveltova večina

Zeneva, 11. nov. Po poslednjih poročilih so našli za Roosevelta 24.249.100 in za Deweya 21.195.300 glasov. Iz izida je razvidno, da je Rooseveltova večina pičila, kajti nič manj kot 46,6% volivcev se je izreklo za Deweya in proti Rooseveltu. Štetje še ni končano, vendar kaže, da končni izid ne bo mnogo drugačen.

Razne vesti

Amsterdam, 11. nov. Po Rauterjevi vesti iz Rima je obnovila Bonomijska vlada diplomatske odnose s Poljsko.

Amsterdam, 11. nov. Reuter poroča da je general Eisenhower v četrtič obiskal Bruselj. Ob tej priliki je govoril v belgijskem parlamentu.

Vedno bolj silovita bitka v Lotaringiji

Anversko pristanišče v ognju V 1 in V 2 — Hudi obrambni boji v Italiji — Protinapadi na Balkanu — Sovjetske napadalne osti odbite ob srednji Tisi

Berlin, 11. nov. Dež in sneg sta ovirala v četrtak na širokih odsekih vzhodnega in zapadnega bojišča bojno delovanje. Zaradi tega je prišlo med Karpati in morskim zalivom pri Rigi samo do brezpomembnih spopadov in tudi na zapadu sta dež in mraz ovirala Severnoameričane tako jugovzhodno od Aachena ter v zapadnem preloju Vogezov. Samo na Lotaringiskem in v južni Madžarski so se nadaljevali poleg stalno trdih bojev v Italiji in na Balkanu ogorčeni spopadi.

Neodvisno od vremena sta delovala V 1 in V 2, ki sta neprestano ruila pristanišče v Anversu. Nemške čete so na področju izliva Schelde preko dva meseca preprečevale s svojim ogorčenim odporom nasprotniku uporabo luke ter prizadevale pri tem Kanalec in Britancem najtežje izgube, sedaj pa je posego vmes novo orožje. Z vsakim strelom pada sedaj anglo-ameriško upanje, da bodo lahko uporabljali Anvers kot oskrbovalno luko, ki je v bližini bojišča. Zaradi vedno novih težkoč ob Scheldi in ob Maasi je prišlo od nameravanega napada na zapadno nemško mejo le do bitke na Lotaringiskem. V četrtke je postala bitka silovitejša, v petek pa se je tasilovitost še stopnjevala. Druga dne bitke, ki se je pričela s silnimi letalskimi napadi več sto bombnikov in z najtežjim topniškim ognjem, so postale sovražnikove namere jasnejše. Med Salzburgom in Diedenhofenom tvorijo bojišče lok, na čigar krivino predstavlja nemško predmostje Metz. I težiških napadov med Pont a Moussonom ter Salzburgom v splošno severni smeri ter iz novih poizkusov ustvariti severno od Diedenhofena predmostja preko Mosela, da bi lahko od tu napadali proti jugu, je razvidno, da hočejo Američani pridobiti Metz z obkrožitvijo, ker se jim je ponovni čelni napad vedno ponesrečil. Glavna ovira južno od Metza je 8 km široki in 400 m visoki gorski greben pri Delmi. Ta je sedaj poleg Salzburga glavni cilj najtežjih sovražnikovih sunkov. Da bi pridobil to važno višino, je postal sovražnik v boj celo 4. severnoameriško oklopniško divizijo s približno 200 oklopniki, ki so po najtežji topniški pripravi napadli z juga. V ogorčenih bojih za posamezne kraje gorskega grebena se je zrušil množični napad z izgubo številnih oklopkov in obrambnem ognju in protisunkih nemških čet. Na obeh straneh Salzburga, ki je zaradi prodrlih sovražnikovih sil obkoljen, sovražnik prav tako ni bistveno napredoval. Tudi severno od Diedenhofena napadajoči Severnoameričani so lahko doslej napravili le nekaj majhnih predmostij, ki so jih nemške čete deloma s takojšnjimi protinapadi že zopet odstranile. Kljub visokim izgubam in ojačeni uporabi čet in materiala sovražnik tudi v četrtke ni dosegel prodora. Bitka pa še ni dosegla svojega viška.

V srednji Italiji je bilo težišče bojev nadalje na področju Forlija, medtem ko so vzhodni kraji svojih visokih izgub ni nadaljeval svojih napadov južno od Faenze. Da bi zasedel Forlì, je sovražnik na obeh straneh mesta s podporo močnega topniškega ognja težko napadal. Sovražnikov sunk z juga se je krvavo zrušil. Z vzhoda napadajočim četam pa se je posrečilo, čeprav z nenavado visokimi izgubami, pridobiti nekaj ozemlja. Kljub trdovratnemu odporu so vdrli Britanci v notranjost mesta. Na zapadnem robu Forlija so se združili branilci mesta ter krvavo odbili vse izpade iz mesta. Na ostalih odsekih italijanskega bojišča je prišlo le do nepomembnih napadov in tudi do silnih topniških dvobojev, ki so postali jugozapadno od Imole zopet zelo siloviti.

Boji na Balkanu so bili nadalje v znamenju nemških uspešnih protinapadov. V zavarovanje ceste, ki pelje vzdolž Vardara, in pri Sittince, so napadle nemške čete s polporo bojnih letal pri Kumanovu, na-

dalje na področju izvira bolgarske Morave ter ob severnem robu Kosovga polja ter vrgle na teh mestih napredujoče Bolgare nazaj. Glavne protisunke je izvedel sovražnik pri Mitrovici ter ob severnem robu Kosovga polja, kjer so Nemci krvavo odbili sovražnika po dolinah od roba do 2000 metrov visokega Kopanika. Istočasno so ojačili nemški oddelki svoje zaporne postojanke zapadno od Sittince ter pri Kraljevu ter očistili nadalje dele severno bosanskih cest komunističnih tolp. V trdih napadalnih bojih poslednjih dni so Nemci ponovno ojačili zvezi pas med severno Macedonijo in Hrvaško.

V južni Madžarski je prišlo le ob srednji Tisi do novih bojev, medtem ko je bilo, razen krajevnih protisunkov pri Apatinu na vsemu bojišču ob Donavi mirno. Tudi pri Dunaféltvaru, kjer so protiletalske baterije nemške delovne službe prizadevale sovražnika prejšnje dni kar najtežje izgube, se je sovražnik mirno zadrževal. Brezuspešni sovjetski napadi ob zapornih postojankah južno in jugovzhodno od Budimpešte so bili prav tako krajevnegega pomena. Trdi boji so se razvili samo ob srednji Tisi, kjer so prešli nemški napadali batalioni, lovci in oklopniški oddelki v protinapad ter vrgli boljševiške napadalne osti, ki so prodrele pri Mezőkövesdu, zopet iz več krajev. Vzhodno od mesta narašča sovražnikov pritisk, ne da bi lahko na več mestih pričeli krajevni napadi izpremenili položaj. Nadalje brez uspešne sunke so izvedli boljševiki severnozaprano od Nyiregyháza, jugozapadno od Uáhóroda ob slovaški vzhodni meji in na beskidjskem bojišču. Pri tem je imel sovražnik jugovzhodno od Lupkovskega prelaza, kjer je šestkrat zamen napadel zaporne postojanke, posebne visoke izgube. Stalen dež, sneg in višjeležečih predelih ter blatne ceste v nižinah so omejevale bojno delovanje na vzhodnem bojišču. Na nekaterih mestih pa združuje sovražnih močnejše sile, ki jih je nemško topništvo ponovno uspešno obstreljevalo.

Uspešni protisunski

Berlin, 12. nov. V petek, tretji dan bitke v Lotaringiji, je postala slednja še silovitejša. Dočim so se severno od Metza še nadaljevali krajevno omejeni boji za sovražnikova predmostja preko Mosela ob obeh straneh Thionvillea, v katerih so Nemci nekatera mesta, na katerih je sovražnik reko prekorati, spet zavzeli, a je druga sovražnik obdržal, je bilo glavno težišče napadajočih pehotnih in oklopniških divizij na odseku med Pont a Moussonom in Chateau Salinsom. Zlasti težki so bili ameriški sunki vzdolž ceste Pont a Mousson—St. Avold ter med višinami pri Delmi in Chateau Salinsu. Na obeh mestih se je posrečilo sovražniku, da je čeprav z izgubo 30 oklopkov, napredoval in delno obšel višine pri Delmi. Nemci so sprožili protinapade proti čelu in bokom prodrlih oklopniških klinov. Borbe ob cesti Pont a Mousson—St. Avold ter severno od Delme in Chateau Salinsa so se nadaljevale tudi ponoči.

V ostalem so imeli boji na zapadu zgolj krajeven pomen. Nekaj sunkov okrog Vosenacka, ob Meurthi in zapadno od St. Dieja se je izjalovilo. Na vsem Nizozemskem ni prišlo do nikakih pomembnejših spopadov.

Stimsonovo priznanje

Stockholm, 12. nov. Kakor javlja agencija TT iz Washingtona, je poudaril ameriški vojni minister Stimson v svojem poslednjem tedenskem pregledu vojnega položaja, da so se Nemci na odseku pri Aachenu trdovratno borili ter da ameriški vojski »niso ugotovili pri Nemcih nobenega pomikanja vojnega duha«.

Ljubljanska nedelja

Ljubljana, 12. novembra. Martinova nedelja. Marsikaj je izostalo zaradi vojnih prilik od nekdanjih martinovskih tradicij. Pač pa je ravno za Martinovo prikašljala starka zima. Poklonila nam je lepo, belo odejo. Tako je bila Martinova nedelja v njenem znamenju. Prinesla je mladini veselje, saj se je naš drobiž zabaval po livadah in zasneženih obronkih s kepanjem in prekopčevanjem po snežni gladini in postavljanjem snežnih močilcev. Gospodinjam in kmetovalcem pa je prinesla delo. Kmetovalci so brž morali pospravljati s svojih njiv jesenske pridelke. Gospodinj in vrtnarji pa so pospravljali z vrhov zelenjavo, zlasti endivijo, ki je bilo ravno zaradi tega precej na sobotnem Martinovem trgu. Če že ni bilo goš, pa so bile gospodinj zadovoljne, da so lahko dobile endivije, kolikor se jim je zahtelo. Vremenarji zatrjujejo, da ne bo ostre zime, ker je sneg razmeroma zgodaj zapel. Sicer smo imeli pred osmimi leti prvi sneg že v začetku oktobra, ne smemo pa pozabiti na leto 1928, ko ni bilo snega do konca leta, pa je potem v januarju in februarju pritisnil ne-naveden mraz z usodnimi posledicami. Tako smemo torej na Martinovo nedeljo izraziti upanje, da ne bo preostre zime, kar bi bilo dobrodošlo predvsem onim ljubljanskim ter okoliškim družinam, ki se niso mogle zalostno preskrbeti s kurivom.

SENZACIJA NA LJUBLJANSKIH TRAMVAJIH

Ljubljana je sledila zgledu drugih mest. Na naših tramvajih so se ravno za Martinovo pojavile prve tramvajске sprevednice. Čeprav nekaterim kar dobro pristojata, ta ali ona mlada tramvajska sprevednica pa bo morala po potrebi žrtvovati svojo frizuro. Sicer tožijo, da je službena sprevedniška usmerna torba še nekoliko pretežka za njihove nežne rame, zlasti kadar je prenatrta z denarjem, pač pa za zatrjujejo, da se bodo počasi tudi temu privadile. Ko bodo izvezbale, bodo verjetno v primeru službene potrebe pritegnile še nove mlade sprevednice. Naši tramvajski potniki so jih sprejeli z zadovoljstvom in toplimi simpatijami. Prijazno so, vjudne, potrpežljive. V vseh teh in podobnih lastnostih, ki so za službo neogibno potrebne, so pač ženske nedvomno pred moškimi. Prepričani smo, da bo selaj izostala marsikatera ostrina, ki se je pojavljala po naših tramvajih. Moškim bodo lahko dokazale, da ženska s svojim nastopom, ki ne pozna robatih ostrin, lahko marsikaj doseže. Sprevedniški posel jim gre gladko od rok, saj so se brž vanj vživle. Glejmo jim v novem poklicu čim lepših uspehov.

HIMEN

V trnovski cerkvi sta se poročila uradnik pokrajinske uprave g. Franc Biljiz in uradnica pokrajinske uprave gđ. Vida Jurjevčič. — V franciškanski cerkvi sta se poročila g. Vinko Poljšek, član Drame, in gđ. Vera Likozar. — Te dni sta se poročila domobranci nadporočnik Dušan Lenšček in gospodična Ljudmila Kalin. Novoročencem želimo obilo sreče.

V GLEDALIŠCU

se je nabralo pri obeh predstavah v Drami in Operi ljudi, kar običajno. Gledališču v Ljubljani gre pač navzle vojnim prilikam zrnje bogato v kladje. Žal je izostala na Martinovo nedeljo popoldanska mladinska predstava, ki se je ljubljanski mladini zelo priljubila. Ob Kundičevi »Triglaviški rožici« se naš drobiž izvrstno zabava. Vsekaroli bi kazalo mladinske predstave, če bi jih ne bilo mogoče zaradi novega časa prireditelj uprizarjati od nedeljav v ranih popoldanskih urah, prenešati na primeren popoldan preko tedna, morebiti v petek popoldne. V torek 14. t. m. bo uprizarili v Drami dramo »Septembere« za abonentne reda B, v Operi pa »Jenufo« za abonentne reda C.

V gledališki slikarni na Bleiweisovi cesti pa je pripravil naš odlični mojster Skružny svoje najnovejše slike pokrajin in tihotižij, ki pričajo o njegovih izvrstnih oblikovalnih sposobnostih, da jih pokaže občinstvu.

ZRTVI TERORISTIČNEGA LETALSKEGA NAPADA

Dne 4. novembra je postal žrtev terorističnega letalskega napada posestnik Janez Arko iz Ribnice. Deset snov in hčera obkrojuje tragično smrt svojega zglednega, ljubljanskega očeta. Pokojnik je užival velik ugled v vsej ribniški okolici. Maša zadušnica bo v trnovski cerkvi dne 16. novembra ob 7.

V Beljaku je postal žrtev terorističnega napada trgovski pomočnik Stojan Šusteršič iz Ljubljane. Maša zadušnica bo dne 16. novembra ob pol osmih v cerkvi na Rakovniku. Obema nesrečnim žrtvama letalskega napada bomo ohranili trajen spomin. Žalostnim svojem globoko sožalje!

ODPETA NOČ IN DAN SO GROBA VRATA

Umrla je gospa Ivanka Tipina, roj. Fritz. Pokopali jo bodo v ponedeljek 13. t. m. ob 14. uri iz kapelice sv. Petra na Žalah na pokopališču k Sv. Križu. — Preminila je upokojenka tobačne tovarne Franciška Zorn. Pokopali so jo v nedeljo 12. t. m. na pokopališču pri Sv. Križu. — Svoje življenje je žrtvoval za domovino diakon-domobranec Anton Cerar. Njegov pogreb bo v ponedeljek 13. novembra ob treh popoldne na Orlovem vrhu. Pokojnikom hvalazen spomin, svojem naši iskreno sožalje!

V Ljubljani so umrli od 3. do 9. novembra: Kozjek Marija, sestra Helena, 34 let, usmiljena sestra sv. Vinc. Pavel, Stomškova ul. 20 — dr. Rogina Anton, 82 let, predsednik apelac. sodišča v pok., Bleiweisova c. 7 — Smuk Franc, 74 let, orčnik v pok., Gosposka ul. 10 — Debevec Primož, pol leta, sin uradnika ZSSZ, Smarčinska c. 16 — Tome Viljem, 55 let, revident drž. žel. v pok., Poljanska c. 13 — Kljun Terezijska, 55 let, služkinja, Poljanska c. 54 — Zvan Marija, 68 let, upokojenka tobačne tovarne, Marmontova ul. 17 — Pirjevec Ana, rojena Dolenc, 45 let, kavarjarska vdova, Japljeva ul. 2 — Hrovat Franc, 82 let, livarski mojster, Japljeva ul. 2 — Karanovič Ema, rojena Belanč, 26 let, sopora oročn. narednik v pok., Koželjeva 13 — Pocerca Antonija, rojena Verhar, 52 let, žena krojača, Postojna V. Plave 49 — Brvar Mira, 38 let, uradnica, Graška ul. 8 — Nemanč Terezijska, roj. Muc, 50 let, posestnica, Čurle — Adamčič Anton, 64 let, drž. uradnik v pok., Bohoričeva 12 — Bečaj Helena,

71 let, vdova strojnika, Rakek 33 — Šuklje Janko, 60 let, rač. revident v pok., Bleiweisova c. 5 — Sedej Helena, rojena Hribar, 69 let, vdova zidarja, Vodnikova c. 8 — Debeljak Ivana, 56 let, posestnica, Koroska ul. 5 — Košmrlj Katarina, rojena Mertelj, 43 let, žena poštnega služitelja, Pot na Drenikov v. 2 — Steiner Ana, 25 let, hči kmetovalca, bolnišnica za duševne bolezni.

TATOVOM NA SLEDU

Ljubljanski kolešarji so zelo v skrbah za svoja koleša, ki niso nikdar varna pred neutešnimi skomnami raznih usmovišev. Jernej Mežnaršič je bil po opravih na Sv. Petra cesti. Kolo je pustil zunaj. Ko se je vrnil, ga ni bilo več. Kolo je znamke »Dik« tatar, in je vredno 5000 lir. Ob kolo je tužil Milan Juvan, ki je oskodoval za 8000 lir. Kolo je znamke »Puche«. Kako se množijo v zadnjem času tatvine koles, nam kaže oktobrska statistika, ki pravi, da je bilo ljubljanskim kolešarjem in kolešar-kam ukradenih 45 koles in skupni vrednosti okoli 350.000 lir. — Na Dobrovi pa so vzeli kriminalni tipi na piko svinjak posestnika Franca Tomca in mu odpeljali 120 kg težkega prašiča. Škoda gre v težke tisočake. Organi varnostne oblasti vneto poizvedujejo za usmivci, ki so jim že tik za petami.

RAZSTRELIVA TERJAJO SE ZMERAJ NOVE ŽRTVE

V zadnjem času se občutno množijo primeri zaradi eksplozije razstreliv. Tako je šla v Dolenji vasi pri Cerkliskem jezeru 17 letna Marija Nagode po vejave v bližnji gozd. Pri tem je po nesrečnem naključju stopila na mino. Slečila je eksplozija. Nagodetova je obležala z ranjeno desno nogo. Slična nezgoda se je primerila v Jaršah pri Ježici. Posestnikov sin Vinko Cunder je stopal ob Savi pri Tomačevem Spodtaknil se je ob razstrelivu, ki je eksplodiralo. Cunder ima poškodovano levo nogo. Ponesrečenca se zdravita v ljubljanski bolnišnici. Prebivalstvu se ponovno priporoča previdnost.

DAVČNA UPRAVA ZA MESTO LJUBLJANA

opozarja vse hišne lastnike, da je vlagati prijave za odmero zgradbarine za davčno leto 1945 do 30. novembra t. l. Zaradi prevelikega nalaga zadnje dni določenega roka.

Dela na Tržaški cesti lepo napredujejo

Ljubljana, 12. novembra. Na Tržaški cesti je že del časa živahno. Najprej so temeljito popravili močno zrahljano tramvajsko progo na vsej dolžini od končne postaje na Viču do Langusove ulice. Ker nima proga močnih temeljev, se je tudi znatno vdrla, da je bila nižja od cestiščnega nivoja. Zato so jo morali najprej primerno dvigniti in šele po tem temeljito utrditi ter slednjič s parnim valjarjem ugraditi. Dela so hitro napredovala in niso ovirala tramvajskega prometa.

Na zvezi delu Tržaške ceste so se lotili tudi temeljitega popravila cestišča. Tudi tu so bila dela temeljita. Cestišče so najprej s posebnim plugom precej globoko zorali, nato posuli s prvo plastjo debele kromljenega kamena, nakar so sidišle nadalje, zmeraj finije plasti. Vrhovno plast bodo katranizirali, kar se je doslej povsod dobro obneslo. Katranizacijska dela so sicer morali zaradi deževnega vremena prekiniti ter jih bodo nadaljevali takoj po nastopu suhega vremena. Na Viču so tudi začeli s tlakovanjem cestišča, in sicer tako, da se tudi zvozniki promet lahko kljub delom neovirano vrši.

Trenutno najpomembnejše delo na Tržaški cesti je urejanje levega hodnika za pešce na odseku od Aškercve ceste do Langusove ulice. Na tej strani ceste sploh ni imela hodnika, to pa zaradi starih in nizkih hiš, zgrajenih v neurejeni vrsti, nekoliko daleč čez regulacijsko črto, tako da je cesta marsikje bolj ozka, kakor bi morala biti. Hodniki za pešce so bili na tej strani nujno potrebni, zlasti tam, kjer teče tramvajska proga tik ob hišah in so bili pešci ogroženi. Razumljivo je, da bodo

Razstava del Vlacava Skružnega

V nedeljo dopoldne je otvoril razstavo svojih podob vojta kulisarne Državnega gledališča mojster Vlacav Skružny. Razstava je prirejena v slikarni vose sodobne kulisarne na Bleiweisovi cesti 13.

G. Vlacav Skružny je našemu občinstvu dobro znan in uživa splošno simpatije in ugled, saj vsakdo ve, kolikšno in kakšno je njegovo dolgoletno delo za naše gledališče. Lansko leto pa je prvič stopil pred javnost z večjo zbirko svojih podob, nastalih v teku let, ki jih je zbral in pokazal našemu občinstvu na jubilejni razstavi, prvi taki njegovi prireditvi.

Letošnja razstava mojstra Skružnyja obsega okrog 50 oljnih podob, večji del kraj in nekaj cvetličnih tihotižij. Motivi so vsi zanimivi in nekateri redki, svojstveni. Pozoren obiskovalec te razstave najde v lepih podobah lahko marsikaj, zlasti ubranosti in pristrčnosti. Ogleda si lahko mnogo znanih in neznanih kosov sveta, od nekaterih ljubljanskih mestnih motivov do značilnega motiva s Fužin, s sinjega Jadrana do zmeraj lepih Alp, do

Boji na Leytu

Tokio, 12. nov. Kakor javljajo vojna poročila, se je premestilo težko bojevo na filipinskem otoku Leytu v poslednjih dneh na gorsko ozemlje zapadno od Dulaga. Tam se deslež Američanom kljub ogromni uporabi materiala in velikih oddelkov vojske ni posrečilo zavzeti važnih višinskih postojank, ki so v japonskih rokah. Velno znova so prešli Američani po silni topniški pripravi v napad, toda vsakokrat so jih Japonci odbili z velikimi izgubami. Kaže, da Japonci s teh gorskih postojank ne le ovirajo nadaljnja sovražnikova izkrcanja, marveč da hočejo s tem preprečiti tudi združitev ameriških oddelkov, borečih se na različnih točkah.

Kakor je razvidno iz poročil, se vedno razvija ogorčeni boji iz bližine, v katerih odločajo ročne granate ali meč. Tako

ka se napredajo davčni zavezniki, naj vlagajo čim prej izpolnjene prijave, ki se sprejemajo za mesto Ljubljana na Vodni-kovem trgu št. 5 v višini soba št. 5/1.

80 LET ŽIVLJENJA, 70 LET DELA

V Bizoviku, domovini naših peric, se je rodila pred 80 leti Marija Sladič roj. Janžič. Te dni je skromno praznovala svojo 80 letnico. Slavljenka, ki je za svoja leta nenavadno čila, kaže v svojem življenju tiste značilne lastnosti, ki odlikujejo delovno pripravljenost in neutrudnost naših žena ter gospodinj. Marija Sladičeva je morala vse svoje življenje težko delati, da se je preživljala. Pa je vseeno doživela 80 let, ki se jim pridružuje 70 let neumornega dela. Val, ki jo pozna, ji želijo še dolgo življenje.

PRISRČNA SLOVESNOST V MESTNEM ZAVETISCU

Za danes dopoldne ob 11 je bila napovedana v mestnem zavetišču za onemogel v Japljevi ulici prisrčna slovesnost zlate poroke. Na Martinovo je poteklo namreč 50 let, kar sta si z gledalca zakonca Ignac in Franciška Semec, ki se jima je rodilo v zakonu devet otrok, pred oltarjem prisegla zvestobo do groba. Mestno zavetišče za onemogel, ki nudi zaščito 134 starim in 95 starčkom, med katerimi jih je sto starih nad 75 let, se iskreno raduje jubileja zlate poroke obeh svojih sooskrbovancev-slavljenec. K slovesnosti je napovedal svoj prihod tudi vršilec županiških poslov generalni tajnik g. Franc Jančigaj, da izrazi slavljenca svoje iskrene čestitke s toplimi voščili.

Opozorilo prebivalstvu

Organizacijski štab Slovenskih domobrancev obvešča javnost: Ze skoraj dva meseca se giblje med dolensko železnico in nemško mejo od Police do Čateza skupina kakih 15 ilegalcev-dezertjerjev in domobrancev dezertjerjev. Ta banda dela v imenu domobrancev ali ilegalce preiskave ali rekvizije ter od tega živi. Tej bandi, ki je največkrat pijana, je poleg tatvine življ pripisovali tudi vior v grad umetnika Vesela, kjer so pobrali mnogo obleke in denarja. Dokazano pa je, da je ta skupina umorila v Radohovi vasi iz reparskih namenov policijskega stražnika Kramarja Jožeta, ki je imel pri sebi 7000 lir. Vse te v poštev prihajajoče prebivalstvo se vabi, da pomaga policijskim organom in edincam Slovenskega domobranstva, da bi navedena tolpa dezertjerjev prišla v roke oblasti. — Uprava policije.

Naročnikom in čitateljem „Slovenskega naroda“ in „Jutra“

Komisar za cene pri šefu Pokrajinske uprave v Ljubljani je z odločbo K C št. 674/1 z dne 3. novembra 1944 odobril nove cene za ljubljanske dnevnike in tednike z veljavnostjo od 15. novembra dalje.

Od tega dne dalje bo znasala mesečna naročnina za »Jutro« 32 lir, v nadrobni prodaji pa bo veljala posamezna številka 2 liri. Za »Slovenski Narod« bo znasala mesečna naročnina 6 lir, cena v nadrobni prodaji pa bo 2 liri za izvod.

Cenjene naročnike prosimo, da pri poravnanju naročnine v decembru doplačajo tudi razliko v naročnini za drugo polovico novembra (L. 3.50 za »Jutro«, L. 1.50 za »Slovenski Narod«).

Nova cena za nadrobno prodajo (2 liri za izvod) bo stopila za »Jutro« v veljavo s številko, ki bo nosila datum 16. novembra, za »Slovenski Narod« pa s številko s datumom 20. novembra.

UPRAVA »JUTRA« IN »SLOVENSKEGA NARODA«

Švicarski zunanji minister odstopil

Bern, 11. nov. Načelnik političnega departementa, zvezni svetnik Pilet-Golaz je spončil dne 7. novembra s posebnim pismom predsedniku narodnega sveta, da odstopi s svojega mesta.

Uradna objava pravi, da je Pilet-Golaz že prej sklenil odstopiti, da pa tega ni objavil, ker ni hotel predjudicirati pogajanj za ureditev odnosov Švice s Sovjetsko zvezo.

Zvezni svetnik Pilet-Golaz je že od leta 1928, član vrhovne švicarske uprave. Najprej je bil šef departementa v Bernu. Nato je vodil poštni in zunanji departement, dokler ni v pričetku leta 1940 postal naslednik umrlega svetnika Motte.

Bern, 12. nov. Odstop švicarskega zunanjega ministra je za deželo prava senzacija. Celotno švicarsko politično krogo je bil dogodek povsem nenaden, tako da večerni listi, ki jih tiskajo opoldne, niso imeli niti najmanjšega pojma o razpletu dogodkov in so še branili Pilet-Golaza pred napadi levicarjev.

Včeraj popoldne so objavili »demisijsko pismo zveznega svetnika Pilet-Golaza predsedniku narodnega sveta«, ki ga je razširila švicarska poročevalska agencija. Pi-

let-Golaz pravi v njem med ostalim:

»Pogajanja za obnovo diplomatskih odnosov med Sovjetsko zvezo in Švico, ki sem jih že dolgo hotel srečno zaključiti, so se zaenkrat izjalovila. Okolnosti bodo kmalu pokazale resnične in globlje vzroke sovjetskega zadržanja. Medtem je treba preprečiti, da bi bila ogrožena enotnost v notranjosti dežele, ki je za bližnja zelo težka leta nujna. Bil sem vedno mnenja in sem to tudi večkrat izjavil, da zunanji minister v vojnem času ne more vztrajati na svojem mestu tudi po vojni. Novi položaj zahteva sveže in neizrabljene sile.«

Kakor javljajo iz političnih krogov, se Pilet-Golaz že ni več udeležil večerjajne seje zveznega sveta. Smatrajo, da bodo poverili vodstvo zunanjega ministrstva zveznemu svetniku von Steigerju.

Bern, 11. nov. Zapadnošvicarski list »Curiex« opozarja na vrsto predavanj, v katerih je dopisnik moskovske »Pravde« odkril grozil Švici. Izjavil je, da bodo sovjetske čete kmalu ob švicarski meji ter da bodo naglo prodrele do Berna. List se vprašuje, ali ne bodo postali sprito takega govorjenja švicarski salonski boljčeviki nekoliko treznejši.

Kritika o kritiki

Redkokdaj se primeri, da se športni kritiki dveh tabornov znajdejo na eni črti, kadar je treba stvarno govoriti o uspehu ali neuspehu lastne športne edinice, ki je šla v sporno borbo z deljenimi računi na srečen izid športnega tekmovanja. Prav pogosto se zgodi celo obratno: ocenjevalci obeh nasprotnikov s športnega terena se prav radi še dolgo post festum prepirajo med seboj, kdo izmed njih je bil po prvih vtisih najbolj objektivni in kdo je znal — čeprav ga neuspehi nastop lastnih športnih prijateljev ni mogel navdušiti — potegniti pravo mejo med dobrim in slabim ter dati vsakemu svoje — za lužnim pohvalo in slabim grajo — ne glede na vse tiste simpatije, ki jih do neke mere takim močim gotovo ne gre oporekati.

Enega takih redkih primerov beležimo te dni tudi pri nas, in sicer z nedavne mednarodne nogometne tekme med belja ko enajstorič Vilacher SV in d. mačo Ljubljano, o kateri smo se po d. l. nosti že po dogodku samem razpisali precej na dolgo in široko. Takrat smo m. d. drugim najbolj povdarili, da je bil doseženi izid (4:0 v korist Ljubljane) mnogo prenizek. G. stujoče moštvo — tako smo tudi ugotovili takrat — je bilo že od vsega početka obsojeno na kraklo sapa, saj je mora o nastopiti precej okrnjeno in je imelo v svoji sestavi najboljše moze le v dveh napadalcih in ozi obremeni. Priznali pa smo tedaj Beljačanom brez pridržka, da so igrali s srcem in nadvse požrtvovalno, pri tem pa tudi do skrajnosti disciplinirano in vnanje dopadljivo.

To vse v glavnih črtah ponavljamo samo zaradi tega, ker nam je zdaj prišla v roke petkova številka celošvicarskega dnevnika, ki je po nedavni kratki obavi »amaga izida« posvečil športnemu dogodku vrtelele nedelje v Ljubljani še nekaj več pozornosti in ter napisal dodatno še načenje podrobnosti o osem ljubljanskem po azu med d. l. umim:

»V tej mi med Villacher SV in Ljubljano, ki je bila od g. ana v Ljubljani pred 400 gledalci in so jo Beljačani izgubili s 4:0, so imeli Ljubljani brez dvoma boljšo enajstorič, v kateri je bila še posebno razpoložena napadna vrsta, ki bi bila z nekaj več zanesljivosti pri strljanju dosega lahko še mnogo več zadetkov. V osalem je bilo očito že od z. četke tekme, da so Ljubljaničani posvečali izidu teza srečanja velik pomen, tembolj, ker so s tem izidom hoteli izraziti svoje predhodne poraze proti našima največjim ljubljanskima rivaloma in se zato z dvojno silo lotili te naloge. Zato ni čudno, če so bili Beljačani takoj po prvih udarcih z žogo izpostavljeni najhujšim napadom dobro vigrane ljubljanske enajstoričnice in bili potem kmalu potinjeni popolnoma v defenzivo. Za ad tega vsega se je igrar tu in tam sprevedel v precej enostranski začetku. Čeprav zmagi domačinov v v. b. n. m. pogledu ne gre oporekati, je treba vendar nagledati, da Beljak glede sestave moštva ni prišel v Ljubljano v zavajljivih okolnostih. To velja posebno za napadno vrsto, v kateri sta nastopila kot polnovredna moža samo Melchior in Beljak. Prvi je s svojimi sijajnimi prodori in tehnično odlično igrjo zapustil najboljše vtis, medtem ko se je Beljak odlikoval po svoji okretnosti. Vodstvo napada je bilo poverjeno Pellechu, res da talentiranemu igralcu, ki pa ni ustrezal zahtevam takega težkega nastopa. Najboljši del moštva je bil brez dvoma zaključni trio Razbork Maler-Rutavina. Neizazadnje gre tem trem igralcem zahvala, da poraz kljub četulističnemu Ljubljaničanom poraz ni zavzel še mnogo ljubljanske obzega.«

Tako torej pravijo o tem uspehu ljubljanskih nogometašev v Celovcu in prav z vsejem ponoskujemo njihovo cenno tud da mi, ne samo da bi z njo dali še nekaj podprtka našim prvim vtisom, o tem dogodku, temveč tudi v znak njihga priznanja za objektivne besede, ki jih je neznan pi-sec »ne gelde na desno ali levo« zapisal na račun enega redkih podv. v ljubljanih nogometašev v letošnji sezoni.

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA
Ponedeljek, 13. novembra: Zaprto.
Torek, 14. novembra, ob 16.30: September.
Red B.

OPERA
Ponedeljek, 13. novembra: Zaprto.
Torek, 14. novembra, ob 16.30: Jenufa.
Red C.

Kai predvajajo kinematografi

Tednik: Spominška svečanost za feldmaršalom Rommelom. Pinski prebivalstvo se odsekuje. Boji na odseku Velikega Varadina. Zapadno bojišče. »Volksturm« na pohodu.

Kino Matica: »Immensee«. Barvni vefilm. Nastopajo: Kristina Söderbaum, Carl Raddatz, Paul Klinger.

Kino Sloga: »Deklica iz Fanöja«. Drama po romanu Weisenborna. V glavnih vlogah Brigita Horney in Joachim Gottschalk.

Kino Union: »Novarna pomlad«. Film mladostne romantike. Nastopajo: Siegfried Breuer, Winnie Markus, Paul Dahlke, Olga Cehova.

Kino Moste: »Sproščene roke«. Film g. oblike vsebine. Sodelujejo: Brigita Horney, Olga Cehova, Carl Raddatz.

Oddajniška skupina Jadransko Primorje RADIO LJUBLJANA

PONEDELJEK, 13. NOVEMBRA

7.00—7.10: Poročila v nemščini; 7.10—9.1: Jutranji koncert; vmes: 7.30—7.40: Poročila v slovenščini; 9.00—9.10: Poročila v nemščini; 12.00—12.30: Opoldanski koncert; 12.30—12.45: Poročila v nemščini in slovenščini, napoved sporeda; 12.45—14.00: Salonski orkester vodi A. Dermelj; 14.00—14.10: Poročila v nemščini; 14.10—15.00: Vsakemu nekaj; 17.00—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini; 17.15—18.30: Prenos osrednjega nemškega sporeda: Pisano polje, dal židene volje; 18.30—18.45: Glasbena medigra; 18.45—19.00: Segave besede, Fran L'pah: Vesele ljubljanske slike; 19.00 do 19.30: Trio Trnovo. Od 19.30 do 19.45: Poročila v slovenščini; — od 19.45 do 20.00: Aktualno predavanje (prenos); 20.00 do 20.15: Poročila v nemščini; 20.15—21.30: Iz opernega sveta, Jules Massenet: prizori iz opere »Manon«, radijski orkester vodi D. M. Šijanec, pejoje: sopranistka Ksenja Vidaličeva, tenorist Janez Lipušček, basist Julij Betetto in baritonist Veloslav Janko; 21.30—22.00: Drobni napavi; 22.00—22.15: Poročila v nemščini in napoved sporeda; 22.15—23.00: Vžila je še luna; 23.00—24.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda.

»Slovenski Narod« je edini list, ki izhaja ob ponedeljkih ter prinosa poleg zadnjih poročil z bojišč tudi obilo drugega zanimivega gradiva. Zato se naročite nanj čimprej.

MALI OGLASI

PARCELO v Ljubljani ali bližini, v iznosu do 100.000 lir, kupim. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. naroda« s točno navedbo kraja pod »Neposredno«. N-120-20

GOZDERICE št. 39—40 kupim ali zamenjam. Ponudbe na ogl. odd. »Slov. naroda« pod »Protivrednost«. N-131-7

KOTEL, gus, 40 litrov, za vzidati, v dobrem stanju, prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. naroda«. N-130-6

CRNO OBLEKO za srednjo postavo, v dobrem stanju, naprodati najraje za protivrednost. Naslov v ogl. odd. »Slovenskega naroda«. N-132-6

POZOR, MESARIJI! Soliter in umetna čreva zopet pri tvrdki »Jugo-Aula«, — Florijanska 25, Krizevniška 11-1. N-133-6

200 LIR NAGRADE dam onemu, ki mi vrne svetovno usmjeno ročavico, ki sem jo izgubil na poti od podjetja »Kauka«, Frankopanska ul., do trgovine Rozman, Celovška cesta, v ponedeljek, dne 6. t. m. dopoldne. Pošten najditelj naj jo odda v ogl. odd. »Jutra«. N-135-37

SLIKO MADONNO, umetniško delo, krasno, nad dve postelji, prodam. Naslov v ogl. odd. »Slov. naroda«. N-134-6

AKTOVKA se je izgubila od Zvezne ulice do kolodvoru. Pošten najditelj naj jo odda proti nagradi na Orožniški vod na kolodvoru. 128-37

Goršetov lik generala Rupnika

Akad. kipar Franc Gorše, mladi mojster med našimi oblikovalci, je nedavno tega portretiral gospoda prezidenta Ljubljanske pokrajine divizijskega generala in generalnega inspektorja slovenskega domobranstva Leona Rupnika. Tudi to delo je Gorše odlično dovršil in je ponovno dokazal, da je kos vsakemu, še tako težkemu karakternemu oblikovalskemu motivu, zlasti pa, da je odlični portretist.

S svojim delom pa je Franc Gorše tudi obogatil slovensko galerijo portretov naših kulturnih in političnih odličnikov. Med nje je uvrstil lik gospoda prezidenta Leona Rupnika, ki se je v tako usodnih dneh odločil, da stopi na čelo slovenskemu narodu. Med ogledom odlično uspelega portreta (glava s poprsjem) je mojster Gorše poudaril nekatere njegove značilnosti, med drugim tudi nenavadno visokega porajša, česar navadno ne srečujemo pri tovrstnih plastikah. S tem je umetnik hotel vidno izraziti izredno visoki in odlični položaj, ki ga general Rupnik zavzema na čelu svojega ljudstva pred svetom in zgodovino.

Na vprašanje, kako je prišel do zamisli, da bi portretiral našega sivolasega prezidenta, je Franc Gorše dejal:

»To delo namreč ni bilo naročilo, temveč sem se ga lotil in izvršil na lastno pobudo, in sicer, da Vam pojasnim, takole: V januarju t. l. je preteklo že več mesecev, odkar nisem naredil nobene glave, nobenega portreta, tedaj se mi je torej zahotelo portretiranja, in sicer sproščenega dela. Zato sem v zvezi s tem mnogo razmišljal, kajti postavil sem si bil za nalog sivolasega izbere modela, ki bo kot portret zanimiv in tudi upodabljalsko hvaležen objekt ter, kar je za oblikovalca glavno in najpomembnejše, nesuženjsko delo naročnika. Pri tem razmišljanju mi je drzna misel prešinila možgane. Spomnil sem se našega sivolasega prezidenta, ker se mi je misel glede na njegovo izrazito fiziognomističen karakter zdela posrečena, sem sporodil svojo željo gospodu prezidentu, nakar sem kmalu prejel odgovor, da je pripravljen pozirati. Dela sem se lotil z veliko vnemo, zlasti še glede na okolnosti, da Slovenci doslej še nimamo svojega voditelja, ki nas modro vodi v najtežji dobi naše zgodovine, prav za prav nikjer upodobljenega. Ker sem imel pred seboj zaslužnega velikega Slovenca, me je ta misel še z večjim ognjem gnala k upodobitvi visokega portretiranja.

Imel sem srečo. Delal sem ves tisti kratki čas — vsega skupaj največ štiri ure — z zanosom, svobodno in sproščeno, brez kakršnega koli pritiska od strani visokega portretiranja, kar se po navadi pri portretiranju redkokdaj dogaja. Moj namen je torej bil dovršiti pred vsem veren portret čim svobodnejše in monumentalni obliki, s čimer naj bi bila njegova podoba (zunanja fiziognomija) ohranjena našim poznejšim rodovom. Sodbo, v koliko se mi je to delo posrečilo, prepustim javnosti. Sam sem z delom zadovoljen. Zavedam se pa, da nobeno delo človeških rok ni tako dobro in popolno, da bi ne moglo biti še boljše in popolnejše. Tako je tudi moje.

Portret sem modeliral v glini (kakor se to običajno dela) v prezidentovi veliki delovni dvorani, kjer sprejema deputacije. Čas portretiranja je bil zmeraj v naprej določen, in sicer od 15. do 15.30 ali od 15.30 do 16. ure. Ko sem delo dovršil sem umetnino prepeljal v svoj atelje, kjer sem ga vili v mavce in pozneje ratiniral. Sedaj čaka to delo pri meni na litje v bron. — vm.

Ameriške plutokratske žene znajo razsipavati z obema rokama

Posebnost ameriških plutokratov so izzivalno razkošne družinske božične „proslave“ — Razmeknjeni ameriški bogataši prebijajo lep del svojega življenja v kopalnicah, kjer sprejemajo obiske, rešujejo korespondenco i. t. d.

Med ameriški plutokratski ženami, ki znajo z obema rokama razsipavati svoje imetje, spada sigurno na prvo mesto gospa Marjorie Post Close Hutton, soproga bivšega ameriškega poslanika v Moskvi J. E. Huttona. Ko se je Huttonova poročila, so bila tja njenega knežje opremljenega stanovanja pokrila s 5000 kraljevtom, ki so jih za dva tisoč dolarjev po njenem naročilu rdeče porbarvali. Med poročnim obedom je prineslo v dvorano 25 pavov 150 kg težak poročni kolač. Rože na svatbeni mizi so stale borih 6000 dolarjev. Ko je pozneje odpotovala z možem v Moskvo, je vozila s seboj nekaj hladilnih vagonov z različnimi ameriški specialitetami. Pozneje je so poslali iz Amerike v Moskvo za njo proslavo na poslanstvu par sto kilogramov tolene smetane. Leta 1937, je zopet prejela od doma dve toni jastvin, vložnih in led. Potrebovala jih je za izlet z jacht ob krimski obali. Po vrnitvi v New York je zaslovela po tem, ker je redno prejemala iz svojega posestva na Floridi na tisoče eksotičnih cvetic, katere so ji pošiljali zavite v bombaž in v kurjenih vagonih.

Ko je praznovala princeznja Barbara Hutton, znana tudi evropski javnosti zaradi svojega ločitenega procesa z grofom Haugwitz-Reventlowom, svoj 25. rojstni dan, je povabila v Parizu na večerjo manjšo družbo svojih prijateljev. Družba je štela samo 130 ljudi. Huttonova je plačala za slavnostno kosilo 10.000 dolarjev in izjavila pariškim novinarjem, da je bila proslava nadvse skromna, »ker so čast premeti za pretrane izdatke.«

Joseph Pulitzer je imel zopet navado, naročiti za svoje goste na posvetu celokupni newyorški simfonični orkester, ki je igral med kosili in večerjami. Clarence McKay se je postavil s tem, da je najel za svojo poroko newyorški filharmonični orkester, ki je igral tri dni na poročnih svečanostih.

Posebnost ameriških plutokratov so družinske proslave božičnega večera. George Backer povabi na božični večer po par sto sorodnikov in prijateljev. Sleherni med njimi je bogato obdarovan tako da se mize pod božičnim drevesom kar šibe pod najbolj različnimi dragocenimi darovi. Na enem izmed takih božičnih večerov je podaril svoj prijatelji izvirnik enciklike papeža Pija XI. o zakonu. Enciklika je bila vezana v bisvolno kožo in shranjena v zlati škatuli. Kljub svojemu millionskemu premoženju in izdatkom pa je Backer hudo pobožljiv mož. Zato ga je moral tožiti njegov kratec za plačilo par let starih računov v iznosu 3160 dolarjev.

Vdova avtomobilskega industrijca Dodge je podelila svoji hčerki za poročno dario biserno ogrlico ruske carice Katarine II. Za ogrlico je plačala samo 800.000 dolarjev. Med največjimi kupci ruskih kronskih draguljev je bila Jessie Woolworth Donahue, ki je nakupila iz bivše zakladnice ruskih carjev za nekaj milijonov draguljev. Povrh je kupila še caristi sobolji plašč z kromantskega ornata. Plačala je zanj 80 tisoč dolarjev in ga uporablja sedaj predelane za nastope na plutokratskih plesnih prireditvah. Jessie Woolworth se po nasa tudi z največjo zbirko smaragrov v Zedinjenih državah. Njen mož je eden izmed največjih kvartopircov na svetu in je

zaigral v treh mesecih v igralnici v Palm Beachu »borih« milijon dolarjev.

Najbolj dragoceno zbirko smaragrov v Ameriki pa ima gospa E. Stotesburg. Cenijo jo nad milijon dolarjev. Zbiranje smaragrov je sploh zelo razširjena moda med plutokratskim ženskim svetom. Morda goje ameriške plutokratske žene tudi zaradi tega tako nagnjene do smaragrov, ker so po veliki večini židovskega rodu. Židje pa posebej obožujejo smaragd, ki mu pripisujejo posebne moči in igra veliko vlogo tudi v njihovi liturgiji. Najbolj dragoceno ogrlico v Zedinjenih državah nosi Rebeka Baruch, žena evropski javnosti predboro znanega Barucha, ki kuje neprestano na čite, kako bi podjarnil Evropo ameriški plutokraciji. Ogrlica Rebeka Baruch je sestavljena iz 129 brušenih sarirjev, 144 brušenih smaragrov, 762 diamantov in 79 biserov.

Boljše polovice ameriških večkratnih milijonarjev pa ne telmujejo med seboj samo v tem, katera bo njila bolj dragoceno ogrlico in imela večjo zbirko draguljev, nego tudi v tem, katera ima najbolj razkošno opremljeno kopalnico. Pulitzerjeva žena si je omislila kopalni bazen, ki spominja na džunglo. Po stenah kopalne dvorane so pritrjeni kroglični, flamingi in opice, v lite iz zlata. Kopalni bazen je iz črne marmora. Tla pa so tlakovana z zlatimi ploščami. Gospa Sternova si je tlakovala bazenska tla s srebrnimi ploščami, v katere so vgravirani prizori iz življenja morske favne. Seton Porterjeva je obrobila svojo kopalno kal z jantarjem.

Vse pa je posekala s svojo kopalnico W. Grunova, ki ima kad iz meniškega oniksa obloženo z zlatimi ploščami. Kad sama je stala 60.000 dolarjev. Zlato je sploh največji priljubljen predmet pri opremitvi stanovanjskih prostorov ameriških plutokra-

tov. Tako je že običaj, da so vse kluke na vratih in oknih iz čistega zlata. Kopalnice so cele dvorane z nizom stranskih prostorov s telovadnicami, sobami za masažo, električno obešanje itd. Kopalnica je postala v življenju ameriškega denarnega mogotca sploh kraj, kjer prebijejo lep del svojega življenja. V kopalnicah sprejemajo obiske, se posvetujejo s poslovnimi prijatelji, rešujejo svojo korespondenco, čitajo knjige in časopise, poslušajo radio itd.

Zadnja leta grade plutokrati poleg kopalnic tudi velike zasebne plavalne baze, ki niso nič manjši kakor je ljubljanska

»Mirja«. Prvi plavalni bazen si je omislil časopisni magnat Randolph Hearst na svojem kalifornijskem posestvu v San Simeonu. Sledil mu je Henry Rogers, ki je dal zgraditi plavalni bazen v pompejskem slogu. Dela so stala 250.000 dolarjev. Kmalu ga je prekosila gospa Dodge Sloane, ki je izdala za svoj plavalni bazen kar pol milijona. Združeni je s pokritim igriščem za tenis, biljardnimi in šahovskimi dvoranami ter zimskim vrtom. Pred pričetkom druge svetovne vojne so imeli plutokrati na svojih posestvih nad tisoč plavalnih bazenov.

ličnejših kriminalnih dejanj. Rimska policija je stalno na delu pri čiščenju sumljivih predelov Rima. Posebno skrb povzročajo policiji roparske tolpe, ki se pojavljajo ponoči. Časnik »Tempo« opozarja, da imajo ti roparji na sebi uniformo zavrnjenih vojakov. Gre za dezertarje. V zvezi s temi roparskimi, morilskimi in zločinskiimi pojavi so zajeli 22 oseb, med njimi so po večini španci in Francozi, ki so pobegnili iz francoske tujke legije. Kolovodja te skupine je bil neki Jugoslovian, ki se je tudi zanj izkazalo, da je dezertar.

Priznavamo...

Navzlic splošni in nepopravljivi polomiji komunistične razkrojilne ofenzive za 15. september, narodnim izkoreninjenjem žilca še vedno ne da miru. To je, kajpak, docela razumljivo, saj stalno jačanje in razširjanje domobranstva na eni strani in strahoviti porazi komunistične ušive vojske na drugi strani ne obojajo komunistom kaj prida bodočnosti, še manj pa jim dajejo izglede za doseg končne zmage. — No, tranjopolitično jim je 15. september dokazal, da so zaman njih upi na razkroj domobranstva, zunanje politično pa jim je Churchill odvzel še zadnje nade, da bi utegnili z angleško podporo ali vsaj angleško desinteresanostjo odnesti še zmago.

Vsa ta dejstva so bila prisilila komuniste, da so znova kar preko moči docela izpremenili svojo dosedajšnjo taktiko. Iz zakrknjenih zločincev in lažnivcev so postali ponizni in skesani volkov-spokorniki. To pa ne samo doma, temveč celo v tujini. Tako je 29. oktobra v slovenski oddaji londonskega radio ob 18.15 pričel z novo razkrojilno ofenzivo, in to tudi z novo taktiko. Nič več ni bilo govora o »izdajalcih-domobrancah«, temveč zgolj o »zapeljivih in, glej čudo, o preveč čustvom podvrženem delu slovenskega naroda, ki ne more pozabiti težkih žrtv in zategadelj še vedno ne zavrača OF in se neče priključiti temu »osvobodilnemu« gibanju. Kakor prava bomba pa so delovale naslednje govornikove besede: Priznavamo, da n. pr. prof. Anton Oven in župnik Jakob Omahen, ki so ju ubili partizani, nista bila izdajalca, vendar vseh žrtv ne smemo napraviti OF, saj vendar ni utegnula gledati slehernemu partizanu na prste. — Prav lepo se sliši takšno priznanje, toda žal malce prepozno! Vsa izgovor je prazen, to zlasti glede teh dveh nedolžnih žrtv. Saj je vendar splošno znano, kako je tudi OF priznala, da sta prof. Ovna in župnika Omahena dala »ilicidirati« glavna belokrajnska ofarska voditelja dr. Mihelčič iz Metlike in polt. Komisar Žunič iz Malene na Kuri. Takisto niso bili župnika Omahna ubili kje ni hitro roko, temveč so ga privleli v glavni komunistični štab v Konvinku pri Kocju in ga po daljšem zasliševanju tamkaj ubili. In razen tega, že župnik Omahen in prof. Oven ne bi bila umorjena po izrečenem nalogu OF, kakaj si je potem OF toliko prizadevala, da bi ju še po njih mučeniški smrti v svojih glasilnih bilatih z izdajalci?

Dva dolga leti smo imeli priliko čitati o izdajalcih, ki so zgolj prejeli zasluženo plačilo, danes pa celo v Londonu prav po pl-

javovski si umivajo svoje krvave roke nad temi zločini. Priznavamo, da res priznavamo umore in takšno »skesanost« priznanje je sicer vse hvalno vredno, vendar s samim priznanjem še ni bila dana obveza in narod navzlic priznavanju kilice krivice še vedno na odgovor!

Ni manj niso zanimive nadaljše besede ofarskega govornika po londonskem radiu, s katerimi opravičuje zlom razkrojilne ofenzive. Dobesedno pravi: »Ne čudimo se, zakaj del slovenskega naroda še vedno neče priznati OF, kajti Slovenci so preveč čustvom podvržen narod in ti ljudje (misli kajpak domobranci, op. ured.) še vedno ne morejo preboleti žrtv, ki so jih bili utrpeli. Vendar se morajo zavedati, da v sedanjih usodnih dneh čustva ne smejo prevladovati razuma in tako rušiti narodno enotnost, temveč je treba pozabiti na žrtve preteklosti in se posvetiti zgolj sedanjosti in bodočnosti.«

Prav lepe besede in nič manjše priznanje kot v zgornjem primeru prof. Ovna in župnika Omahna. Končno torej le priznavajo ti komunistični rablji, kako je domobranstvo nastalo. Da, in prav imajo: domobranstvo je rodila kri desetstičev nedolžnih žrtv, kri desetstičev najboljših Slovencev, ki so jih komunistični izročili pobili zgolj zato, ker so bili ostali zvesti svoji domovini, Bogu in vsem svetim načelom, za katere so se bili borili njih očetje, dedi in pradedi. Da, kri in čustva, ne pa surova sila so rodila domobranstvo in prav taista čustva jim dajejo tudi vsa tista notranja moč, ki s takšno lahkoto odstranjuje vsa pekelska kovarstva komunističnih izročkov. Ne, slovenski domobranec ne bo nikoli pozabil žrtv preteklosti, nikoli ga nobena sila ne more prisiliti, da bi zatajil ta svoja sveta čustva in pozabil prisego, dano svojim bratom, ter se priključil morilecem najboljših sinov in mož slovenskega naroda!

Le tulite, priznavajte svoje grehe in pretakajte krokodilje solze, slovenski narod vam ne bo nasledil. Ne besede, temveč dejanja naj dokažejo, da ste zares odločeni prenehati z vašimi zločinstvi in se podati na pot pravice, poštenja in časti! Ko pa boste to dokazali z dejanji, pa sami počistili svoje vrste in kaznovali vse zločince, potem ne bo več ovire za doseg popolne narodne enotnosti, enotnosti, ki bo našemu narodu zagotovila tisto mesto na svetu, ki mu tudi gre in pripada.

(Z glasila Slov. nar. straž »Mi gremo napreje«, št. 51.)

Pojavi kanibalizma med sestradanimi Siciljci

Brezuspešna moledovanja Bonomijske vlade — 400.000 italijanskih vojakov se bo moralo boriti proti Japoncem — Lakota in njeni naslednji nasledki na Sicilji — Rim strahuje dezertarji, ki ropajo in umorijo

Eden je razpravljal med svojimi bivanjem v Rimu, kakor poroča nemški dopisnik iz Bonet, z Bonomijem in državnim podtajnikom za zunanje zadeve v Bonomiji viali Veneto. V rimskih političnih krogih je vzbudilo veliko pozornost, da ni Eden ob priliki svojega bivanja v Rimu obiskal princa regenta Umbea ta. Po sklepu rimskih razgovorov je odpotoval britanski zunanji minister v glavni stan generala Aleksandra. Kakor je povzeli iz pisane rimskih listov, si prizadeva Bonomijeva vlada doseči spremembo oz. odpravo mirnovnih pogojev, ki so za Italijane zelo trdi. Te pogoje je svojčas podpisal Badoglio med vožnjo na Malto. Bonomi bi rad na temostil to pogodbo premirja z mirovno pogodbo s tramj sovražnimi veleilami. Bonomijeva vlada meni, da bi bilo najbolje, če bi se ji posrečilo doseči to mirovno pogodbo še pred sklenom splošnega miru. Toda angleška zunanja politika, ki jo poredilja Eden, nima za ta prizadevanja Bonomijeve vlade drugega odgovora kakor odločilo. To odločno odklonilo stališče je prišlo do izraza v angleških in ameriških komentarjih ob priliki diplomatskega priznanja Bonomijeve vlade. Bonomi je dobil sicer možnost poslati svoja diplomatska zastopstva v Moskvo, istočasno sta prevzela angleški ter ameriški vrhovni komisar v Rimu naziv po-

sianika, toda navzile temu ostane Italija premagana država. Sedaj ni precetalo Bonomijevi vladi drugega, kakor da skuša čim bolj izkoristiti nameraveno udeležbo 400.000 italijanskih vojakov za borbo proti Japoncem.

Slej ko prej pa povzroča Bonomijevi vladi Sicilija najhujše skrbi. Državni podtajnik v Bonomijem ministstvu Costa je po radiu označil najvažnejše siciljske probleme ki se porajajo na področju prehrane, črne bove, prevoznih težav in kriminalnih pojavov, ki zavzemajo vse večji obseg. Lakota, ki jo Costa odkrito priznava, je pahnila siciljsko prebivalstvo, ki je, če pod anglezomskim jarmom, v obup, ki je bruhnil na dan v obliki usodnih, krvavih demonstracij.

Toda najgrozotnejši pojav, ki spremlja obupno stanje siciljskega prebivalstva, je kanibalizem. Palermoški radio je razglasil uradno poročilo italijanske policije, ki vzbuja grozo. Po tem poročilu je bilo samo v letošnjem septembru na Siciliji 67 primerov kanibalizma. Palermoški radio je nadalje priznal, da se je Bonomijeva vlada večkrat chinila na predstavnike zasledbene oblasti, ter jih opozorila na ta strahoten pojav. Hkrati je zaprosila za dovoljenje, da se na siciljskih tleh oklepi domača italijanska policija, ki naj bi sodelovala pri omejevanju grzečnega kanibalizma. Oglašili so se tudi sicilski škof, ki so opozorili nato papeža s posebno spomenico. Predstavniki zasledbenih oblasti so sicer živla obljubili, vendar živili ni. Tudi v Rimu se množijo primeri najraz-

Za razbitimi komunističnimi edinicami

Neslišno so tonle v jutranjem polmaku nastave med grmovjem in skalami za št. Petrom. Za Zavorniki je zora zaisnila prav svetlo črto, oblaki na nebu je spremljal barvo, dokler ni začel v sončni svetlobi, ozarjen po nevidni luč. Pokrajina je tonila v jutranji svetlobi.

Težka, ilovnata zemlja je dušila vsak korak. Le Janec je udarila strojnica v čutarico. Popravilaj s jo je, pa ni vedel, al je tako težka al pa je motila misel na dom doli pri Vinavi, kjer je dozorelo grozdje, pa ni nikogar, da bi zavrl prečo in zajel mošta v korec.

»Na desno kreni, pazila je šlo povelje od ust do ust, izza se ruja večega se drevja je zasnil z d na borjauč.

»Pripravljeni, Paži!« novo povelje. Puške so zdrsile z ramen. Oči so skale... Nenadoma vojska kapa z rdečo zvezdo izza vrta. Ob kapi dvoje rok, t h preplasn glas: »Son! mobilitate.« Ze je oddal puško.

France je krenil za vokal zidu in krilni: »V kritje in že je zanela strojnica in drug, z rdečo zvezdo je padel ob strojni na tla.

Nčesar več n, bilo slišati. Izvidna je krenila naprej.

Ni bilo več tiste tišine, kajti jetnika sta neprestno brbljala ter dopovedovala vse mogoče stvari kot da bi se zdaj moral zaradi nje odret vs svet.

Janec je nosil svojo »sluščico«, kakor jo je imenoval, spet na rami. Misl mu je hitela v vinograd, ki ga je ljubil z vso dušo. Prihodnje leto bom pa spet stopal po njem n gledal, kako trta zori. Vse svetlo mu je bilo v srcu.

»Na desno in nazaj!« je šel tih glas po vrsti.

»Kaj gremo že nazaj?«, je ugovarjal France. Nič ni nomačilo. Povelje je bilo izpolniti ga je bilo treba. Sonce je grelo, ko je patrulja predela ujem ka.

Tako gredo naše patrulje dan za dnem na lov za razbitimi partizanskimi edinicami.

Bila je nedelja. Glis dežurnega podčimka nas je prebudil iz sladkega spanja. Opravniki so umro pograbili skodelice ter hiteli po kavo. Lipe, star polčevček, je pa še vedno vlekel dreto, ko se nam je kava že kadila iz porcij na miz.

Kmalu smo začeli ponovno glas zvona. ki je pomenil zbor z orožjem Z vedrim nasmehom in s pesmijo na ustih smo se zbrali ter odpravili na pot.

Vas Zagorje leži nekako sedem kilometrov od št. Petra med vasjo Drskovše in Knežkom. Tam smo se ustavili, da se nekoliko odpočijemo.

Po polurnem počivanju nam je oster žvižg četnega narednika oznanil odhod.

Vedno bolj smo se bližali kraju, kjer smo se nadejali komunistov. Pogum velja, in odločno smo korakali naprej, ne korakal, pač pa skoraj tekli v divjem besu, da se čimprej spopademo in preženemo svojat.

Izza skale je zamolklo zapela težka Breda. Za hip smo obstali in poleg, v zaklone. Takoj smo poslali odgovor v smer, odkoder smo bili napadeni, komunisti so nam spet zagrizeno odgovorjali. Nenadoma zagledamo, kako potabi Lpe mitraljez. Zvone pa municijo in hajdi na jurš proti banditom. Odorli se nanju pekelski ogenji, ki pa je vkljub ranam ni mogel zadržati. Dosedla sta pive zasede, k so se že pripravljale, kakor vedno, na paničen beg, ne meneč se za orožje, ki je ostalo na kraju zasede. Kmalu smo dohiteli oba junaka, ter še z večjim veseljem užigali na bandite tudi že z zplenjenim orožem. Zadnje ostanke bežečih n do smrti preplasnih banditov smo komaj še videli za ovinkom. Poslal: smo jim v slovo še nekaj min, nato pa vse tjo je bilo.

Ze so trje ortavili naplenjeni minometalece, ko stopi pred nas — kdo bi si mislil — prava, lepa rejna mla, ki se je najbrž navelača služi v »osvobodilni« vojsk. Sreca so nam igrala, ko smo pošteno našli komuniste ter jim pobrali obilo plena. Prepevačjo smo prkorakali št. Peter, pa tudi mla je pokazala svojo zadovoljnost ter vsečo dala od sebe glas... Svečeno smo ji obljubili, da ostane pri življenju. Lne in Zvono pa sta kmalu sedela pri dobri kapljici, ter si veselo obujala spomine...

D. J. Št. Peter

Boljševiški morilski teror v Vzhodni Prusiji

Posebna preiskovalna komisija na delu

Deset zapovedi o vodenju v zakloniščih

1. Ohranite mtr in red!
2. Vskan naj bo pripravljen, da pomaga drugim.
3. Kajenje je prepovedano.
4. Vedno je treba imeti obzir do mater s majhnimi otroki, do starejših in bolehnih oseb.
5. Živali ne smeš jemati v zaklonišče.
6. Otroške vozičke pustite zunaj zaklonišča!
7. Vsakdo naj ima pripravljeno žepno svetilko.
8. Ne pozabite zakloniščne prtljage.
9. Odredbam rediteljske službe se mora vsakdo brezpogojno pokoriti. Kdor se zoperstavlja, bo zapoden iz zaklonišča, oziroma kaznovan.
10. Pravilno vedenje vsakega posameznika varuje obvestno pred škodo.

Pesek za gašenje za primer letalskega napada vzemite brezplačno iz deponij ob cestah. Te deponije so označene z napisom »Potarni pesek«.

Kulturni razgledi

Milo mi je pri srcu ob Jurčičevem imenu

Iz časov, ko so ustanavljali prvi slovenski dnevnik in ki ga je urejeval J. Jurčič

Cepprav obhajamo že 800-letnico Ljubljane, namreč jubilej, odkar je bila Ljubljana prvič imenovana s svojim imenom v zgodovinski listini, smemo reči, da je novejša mesto iz zelo mlado. Pod pojmom »novejša Ljubljana« je pa treba razumeti tudi številne ulice na levem bregu Ljubljane, cepprav spadajo zdaj v ožje mestno središče. Mnogo najpomembnejših ljubljanskih poslopj v središču se ni starh 50 let. Številna poslopja izvirajo iz tako imenovane popotne dobe, odnosno so jih zidali tk pred potresom (n. pr. operno gledališče). Mesto na levem bregu s svojimi najznačilnejšimi poslopji se je začelo živahneje razvijati šele pred 40 leti. M. Kavno opisuje Ljubljano pred 40 leti dr. J. Vošnjak (»Slovan« 1903-1904) pod naslovom »Ljubljana po potresu in sedaj«. Navajamo nekaj odstavkov.

»Ko sem stopil iz bolnišnice in se spravljal na tramvaj, slišal sem iz vagona, ki je stal na drugi prog, klicati me. Vozilo se se Dr. Hribar in šofar, ki je bil deputacija, da si ogleda Hribarjevo tvornico pletenja v Udmatu. Pridružil sem jim tudi jaz. In res je vredno ogledati si to z najnovejšimi stroji preskrbljeno tvornico, kjer izdelujejo vsakovrstne pletenine od preprostih nogavic in rokavic za otroke do dolgih in najfinjših za žensko, joniče, telovnike itd. Ker je tvornica monda edina na Slovenskem, — doslej se je tako blago naročalo s Češkega — je želeli, da si časoma k mnogim odjemalcem, ki jih že ima, pridobi še več.

Ker je že govora o industrijskih podjetjih, dostavljam, da sem si popoldne ogledal tudi Bonačev tvornico za kartonažo dea v Selenburgovih ulicah. Tudi ta podjetje obrtnik si je za mašine knjigovodnje, ki jo je imel na Poljanah, razširil obrt v tvornico z vsemi potrebnimi stroji za kartonažo in knjigovodstvo.

V Knafovih ulicah sem si ogledal novo zgradbo »Narodne tiskarne« in se tu nehoti spominjal, s kakšnimi težavami smo se borili, ko smo ustanovili prvi slovenski dnevnik.

Jurčič! — Ko psem to me, mi je bilo pri srcu in živo mi stopajo pred oči oni lepi časi od l. 1872 do 1882, ko sva se nerazrušljiva

pratelja skupaj borila za prubo in napredek naroda. Da se je »Slovan« razvil v Mari-boro preselil v Ljubljano, na to je bil najbolj Jurčič. In zdaj, ko počiva Jurčič že več kot dvajset let v grobu, so me vsi kraji živo spominjali nanj.

Kjer je sedaj kavarna »Evropa«, je bila takrat v spodnjem delu »Narodna tiskarna« s sobo za uredništvo, ob Dunajski cesti pa več-eka gostilniška dvorana. V tej dvorani sva

večkrat sedela z drugim prijateljem, med njimi tudi Janko Kersnik, ki je bil od l. 1877 do 1879 koncipient pri notariju dr. Zupanu.

Polet pa sva se z Jurčičem po dovršenem uredniškem in literarnem delu — Jurčič je vsak dan od 4. do 6. zvečer spisal do tristrani leposlovne stvarine — izprehajala pod Tivolijem in hodila večerjat v Sško k Ančniku v slavnostno gostino Kneževih Pozne. Se je »Narodna tiskarna« preselila v hišo nasproti staromu gledališču ob bregu Ljubljane in v tej hiši si je tudi Jurčič najel stanovanje v prvem nadstropju. Tu sem se od Jurčiča poslovil dva dni pred njegovo smrtjo, ker sem se moral odpeljati v državni zbor. Še je hodil po sobi, a spoznal sem, da mu bo živeti le še malo dni.

Šel sem dalje, da vdim Valvazorjev spomenik pred Rudolfom. Tam me je pa presenetil, kakšnega je bil v spodnji Gangl, moral je biti mož, ki je žrtvoval ne le vse svoje duševne sile, temveč tudi svoje imetje, da ovekoveči kranjsko domovino. Ni mi pa ugajalo na tem trgu, da se zmiram mol; vanj in ga kvar konec S-ovega vrta. Ali se res ne morejo lastniki odločiti, da bi ta kosček zemlje odstopili mestu?

Po ulicah so že razvalje električne žarnice svoje belosvetle žarke. Šel sem po Dunajski cesti do prostora, kjer je stala nekaj starobolnšnica. Sedaj se vzhajajo tu nov del mesta. Same velike moderne hiše. V ozadiju sem v del ogromno posopje, justino palačo, in ker je bilo mnogo oken še razsvetljenih, upal sem, da najdem v pisarni starega prijatelja, sedanjega predsednika dež. sodišča gosp. Levčnika.

Poljski nasip se je po potresu prav malo zpremenil. Se stoji tu stara hiša št. 14, ki je v njej stanoval Fr. Levstik do svoje smrti.

Rast naših ustvarjajočih in poustvarjajočih umetnikov

Janja Baukartova v »Cliviji« — Lep uspeh M. Lipovškeve simfonične skladbe — J. Staničeva navdušuje glasbeno Ljubljano

V »Cliviji« je bila zanimiva alternacija. Naslovno vlogo je podajala pri nedeljski predstavi ga Janja Baukart-Sterletova. Poznamo

jo že iz »Melodij srca«, v katerih je uspešno kreirala serodnjo žensko vlogo Silve. Tudi kot Clivija se je lepo uveljavila. Njen sopran ne kaže sicer še prodne odmevnosti, vendar ga odlikuje skrbna izsolanost. Njena igra je tehno preudarjena in razodeva nedvomno odrsko kri. Opaža se neko nesorazmerje v od-

nosu med pevskim ter igralnim deležem. Medtem ko je bila Vilma Bukovčeva kot Clivija v pevskem pogledu preprčljivejša nego v igri, je igralna izraznost pri Baukartovi odtehtala pevsko, ki je bledela zlasti ob hrupnejšem orkestrskem sodelovanju. Vsekako pa bo Baukartova lahko še naprej gradila na svoje operetne interpretacijske postavke in bo v pr-meru izpopolnjevanja lahko uspešno nadaljevala svojo pot na operetnih tleh. Tudi ostali sodelujoči z novo angažiranim tenorjem A. Korenom na čelu so prispevali po svoje k uspehu predstave.

Tudi glasbeno življenje se razvija s polnim razmahom. Tretji simfonični koncert nam je prinesel nekatero nove mikavnosti. V ospredju domače glasbene pozornosti je bila sredi bogatega sporeda »Koncertom za violino in orkester v d-duru« P. Čajkovskega ter znamenito Beethovenovo peto simfonijo domača

simfonična skladba »Svita za godalni orkester« Marijana Lipovška. V novi slovenski simfonični stvaritvi so začetni nekateri značilni glasbeni nastavitvi, ki bi utegnili ustvariti v sodobni slovenski glasbeni produkciji predpogoje za svojo ustvarjalno smer, rastočo m zorečo ob oplajenju z umetnostnimi pridobitvami vseh upoštevanja vrednih glasbenih vzorov in vrednot. Glasbena Ljubljana je sprejela domačo simfonično skladbo z navdušenjem. Navzočnega skladatelja, ki slov kot odlični pianist, je priključila na oder m mu skreno vzklila.

Tretji simfonični koncert je prinesel ljubiteljem domače glasbene reprodukcije še drugo zadoščenje in prijetno presenečenje. Pri izvajanju omenjene simfonične skladbe Petra Čajkovskega je nastopila namreč kot solistka

gdč. Jelka Staničeva. V zadnjih dveh letih je zaslovela po svoji naglo zoreči umetnosti, po svoji neverjetni nadarjenosti. Kakor pri vseh svojih dosedanjih nastopih, tako je tudi topot presenetila občinstvo s svojim čudovitim podajanjem, ki se v njem idealno spajajo občutje in tehnika, ambicija in znanje, ljubezen in spretnost, bogonarjenost in volja. To, kar smo slišali je bila resnična umetnost, ki vodi lahko še v še, zmerni višje, če bo Staničeva vztrajno dopolnjevala svoje dosedanje, zelo dragocene pridobitve.

Na koncertu je zastopala tudi osrednja osebnost koncertnega izvajalca dirigent dr. Danilo Svava, ki je pripravil spored z matematično dožnostjo, tenkovestno natančnostjo. Pri tem je našel zanesljive sodelavce v članih pomnoženega radiskega orkestra, ki so v svoji stroki čvrsto zasidrani.

Sredi razpravljanja o naših simfoničnih koncertih se poraja misel, ki je ne kaže zavračati. Zagovorniki te misli pravijo: Ni nujno, da bi morali imeti v vsaki glasbeni sezoni po deset simfoničnih koncertov. Zadoščajo n. pr. tudi trije, pa recimo štiri ali pet, ki naj pa glede priprav čim boljše zajamejo vse sodelujoče, glede pričakovanja na čim bolj zapošljeno naše občinstvo. So tudi nasprotniki te misli. Navajajo svoje razloge. So pa protirazlogi prav tako tehtni. Nikar brez razmišljanja mimo njih.

Naročite se na romane »Dobre knjige«

Dotapljala se je v svet pesnikov in pisateljev

»Vsaka Cankarjeva vrstica je pesem« — Mileni Pirjevec-Dolenčevi je bila slovenska knjiga najzvestejša spremljevalka skozi življenje

V narodno zavednem, ponosnem domu kraske zakonske dvojice v Sežani so pred 68 leti položile rojenice v zibel k novorojenki Mileni knjigo z našo lepo slovensko besedo, k jo je spremljala z nežnih dvanajstih let skozi dekliška, zakonska in vdovska leta, prav do zadnjih dni pred odhodom v večnost. Mileni je bila lena knjiga zaklad, z katerega je nabirala bogastvo misli in širila svoje duševno obzorje. Razgledana v svetovno književnost vseh kulturnih narodov, ki ma o na svojem Parnasu svetilke, ki svetijo daleč preko meja svoje domovine v širno svetlo, je bil pogovor z njo užitek, ko je razširjala svoje misli o romantiki, humanizmu in klasizmu na naj je bilo vse to starejša doba, k se je v svojem hotenju razvijalo v preporod modernega ustvarjanja v naše dni. Iz knjige je dojemala razumsko in čustveno, vse ji je bilo pristopno. Dotapljala se je v svet pesnikov in pisateljev, ki so bili v vseh časih glasniki in kompas svojih narodov in mnog kazali s svojo pretrko besedo pot v bodočnost.

Mileni je bila knjižna stalna spremljevalka in zvesta prijateljica, v branju se je odmaknila težavam življenja in v gospodniškem delu je prekravala v sebi mnogim skrito lepoto psateljeve besede, k pa se je njene notranjosti dotaknila, ostela v njej in živela z njo.

Izmed naših psateljev ji je bil najljubši Cankar. O lepoto njegove besede je govorila

z oboževanjem njegove veličine, zanjo je bil Cankar vrhunec in zakl udek najgledljih misli. »Vsaka Cankarjeva vrstica je pesem«, je rekla ob priliki razpravljal o njegovih delih, ki jih je mnogokrat prebrala in vedno znova uživala njegovo ustvarjalno moč in graditev.

Po znanju je bila Milena krasa skala, ki se ne premakne v dobroti nežna kakor olje, k ga dajo olve sežanskih olk k leč rane, kakor balzam in plemenita, kakor je žlahten sežanski teran. Njena srčna dobrota in pozna meja, v vsakem sloveku je sploščala sloveka in nikdar ni z najmanjšo besedo žala svojo bližnjega, pač pa je odpustila vse in vsaki, k se je približal z besedo ki je zaboletlo njeno srce.

Vdano in tiho se je poslovala, kakor je bilo vdano in tiho njeno življenje, posvečeno svojim najdražjim, delu in lep knjigi. Težka bolelost za njenim mozem, ki je umrl zaradi kapi v vojašnici v Metelkovi ulici, je pospešila njeno pot v grob.

Naši izredno naobraženi, žen bo med vsem, ki so jo v dušo poznali, ostali na bližji spomin. Milena, izpolnje bomo Tvojo željo in Ti ob času položijo na grob zeleno vejico sežanske oljke, po kateri hrenjenje tudi vsa naša Sreča. S Tvojo sestro gospo Mašo bolesno žalujeva za Teboj. V onostranstvo Te pozdravljamo in Ti želimo blažen mir in pokoj, ljuba naša Milena.

Mara Tavčarjeva.

Osebnosti

Poročili so se g. Keršnik Božidar, uradnik KDE, z gđ. Korbin Majdo, hčerko okrajnega šolskega nadzornika v pok. — G. Guštin Ljubo, železniški uradnik z Ljubljane, in gđ. Pelelin Vesela, hčerka uglednega industrijca g. Alojzija Pelelina z Nabrežine. Istočasno, ko je stopal mladi zakonski par pred oltar, sta praznovala svojo srebrno poroko tudi nevestin roditelja g. Alojzija Pelelina in njegova soproga ga Marija — D'nomirali sta na filozofski fakulteti (slovska skupina) gđ. Vona Ivanškova in ga, Marija Kunc-Prekova. — Te dni je praznovala v Jožefišču 90-letnico rojstva ga. Karla Lisjak, vdova po zdravniku dr. Andreju Lisjaku iz Gorice. — 8. t.m. je praznoval stojnik trvdke »Naglas« gosp. Ivan Porenta dva jubileja. Mnogo je 25 let, kar je vstopil v službo pri omenjeni trvdki. Prav tako pa poteka 25 let, kar se je poročil s svojo življenjsko družico Lojzko, ki si jo je izbral v Neredov: družini.

Knjižne novosti

»Pod križem«, novo pripovedno delo pisatelja Lovžeta Zupanca, ki izide v drugi polovici novembra, med letošnjo zdajo Vodnikov knjig, bo nedvomno vzbudilo zašluzeno pozornost. Malo dobimo zdaj zvrnih leposlovnih del, zato se brž včlanite v Vodnikovo družbo, ker se lahko zgodil — predlanskim in lani je bilo tako —, da bodo knjige kmalu po izidu že pošle!

Film

Hilda Krahl

V Slavonskem Brodu je zagledala luč sveta 10. januarja ... (Pri damah, posebno pri filmskih igralkah, je letnica rojstva že precejšnja indiskretnost!) Mala Hilda je že zelo zgodaj kazala umetniške ambicije. Starši — oče je bil inženjer — so pustili svoji hčerki v tem pogledu prosto voljo in ko so se preselili na Dunaj, se je Hildino nagnjenje do gledališča še pojačilo. Posejala je plesno solo in študirala z vneto glasbo in dramatikom. Pa tudi splošne šolske izobrazbe ni zanemarjala in tako je prišlo, da je v aprilu napravila maturo, v maju nato klavirski izpit in v juniju zaključni izpit v gledališki soli.

S svežimi močmi je potem začela svojo umetniško pot v kabaretu, toda kmalu je postala gledališče pozornost na mlado nadarjeno igralko in dobila je angažma na Theater in der Josefstadt, kateremu se danes pripada. Dolgo vrsto klasičnih in modernih vlog je igrala na tem gledališču, ki je postalo že nekakšna »odskočna deska« za bodoče filmske igralkice. Pri filmu je za-

čela z malimi vlogami, toda ambiciozno Hilda se je kmalu priprala do velikih in največjih vlog. Danes je Hilda Krahl brez dvoma ena najboljših nemških igralk.

Hilda Krahl in Willy Forst

Filmi kot »Serenada«, »Hotel v paradizu«, »Pot k Izabeli«, »Pošta«, »Komedijant«, »Anuška«, »Sanjarenec«, »Dvoživka« in drugi, so jo napravili v filmskem svetu prav kmalu znano in priljubljeno.

Dr. Fran Vatovec:

29

Ob zori slovenskega

Ob stoletnici Bleiweisovih »Novice«

novinstva

Ob zvrhanih skladih D. Trstenjakovih znanstvenih spisov, ki so bili priobčeni v Novicah, ugotavljamo več plasti. Predvsem gre za razprave, sestave, bajeslovne, mitološkega značaja. V njih utripa Trstenjakovo osnovno prizadevanje po rekonstrukciji praslavovskega bajeslovja. Kakor pri Gr. Kreku, M. Majarju in drugih, tako otiplješ tudi v Trstenjakovih spisih nastavke Grimmove romantične mitološke šole, ki je raztegnila narodopisna raziskovanja na vsa področja ljudske kulture in ki za-trjuje, da krijejo narodopisne ušedline ostanke poganškega bajeslovja. Ta misel je med drugim vodila Trstenjaka, ko je zbiral ter razčlenjal gradivo o indoslovanski božici »Kalandi« — »Koledi« (1856), o istrjanskih božanstvih (1856), o božici Kybali (1856), o boginji Celeji (1859), o boginji Nutrix Augusti (1859), o panonsko slovenski boginji imenovani »Vida Solitana« (1859), nadalje o »najimennitniši slovenski narodni pesmi mitičnega zadržaja« (1869), o »venetskih božanstvih Fon in Gerio (1870), o božici polabskih in čeških Slovanov Sivi

(1871), o slovenskih ungankah in njihovem pomenu za slovensko mitologijo (1871), o mitičnem bitju starih Slovencev (1871) itd.

Trstenjaka so privlačevala tudi zgodovinska vprašanja. Kot izhodišče k njegovim zgodovinskim razpravam lahko izluščimo tezo o avtonomnosti med Karpati in Jadranom. Iz kopice njegovih zgodovinskih doneskov izstopajo predvsem njegova »Starozgodovinska preiskovanja« (1853), pa tudi njegova raziskovanja o Liburniji (1853), o cvetlicah lotos in njenem pomenu na noriških rimskih kamnih (1855), o izobraženosti starih Slovencev (1855), o legi in pomenu rimsko slovenske postaje Pultavia (1856), o staroslovenskem denarju (1858), o imenih z rimskih kamnov najdenih na zemlji starega Norika in Panonije (1858), pa tudi o tem, kako daleč je segala zemlja starih »Japudov« (1858), o slovenski arheologiji (1859). Trstenjak se zanima za vprašanje, kako dolgo so že Slovenci na Pohorju (1859) in ali je bil sv. Jeronim Slovenec (1859). Nadalje razpravlja med drugim o starih Karnih (1859), o starinskem denarju, najdenem v Kropi (1859), o »Polkonjih, Pesjanjih in Pesoglavcih« (1860), o Kel-tih (Galih, Vlahih) ter njihovem prihodu v Norik in Panonijo (1860). Vneto dokazuje, da so bili Panoni Slovenci (1863) odnosno Slovani (1867). Raziskuje vojskovanje Panoncev z Rimljani (1867). Ukvarja se z »Aravisci« (1868), starodavnimi Karpiani (1868), s starinskimi denarjem, najdenim v

trboveljski župniji (1869), z vprašanjem prihoda Slovencev v deželo nekdanjega Norika (1869), z nekaterimi rimskimi postajami v nekdanjem Noriku (1870). Tudi dokazovanje o slovanstvu starodavnih Venetov poživlja njegovo raziskovalno žilico (1871).

Trstenjakovi jezikoslovno etimološki spisi izpolnjujejo nadaljno plast njegovega raziskovalnega kompleksa. Razčlenjena ime Styria, Stirska, Stajersko, Steiermark (1855), nadalje ime slovenskih mest Vineta in Jom — Juma (1855) ter Retra (1855) razen tega pomen mestnega imena Petovion — Ptuj — Pettau (1856) in Solva (1856). Tudi slovensko ime Samo priteguje njegovo razčlenjevalno spretnost (1856), pa imena Čeh (1858), Vind, Vlah, Nemec, Sloven (1858), Hemona in Ljubljana (1858), osebno ime Trogimar (1859). Oglašja se z etimološkimi drobci kakor Hrvoje — Hrvat (1862). Pažnjo marljivega raziskovalca posveča slovenskim imenom na slovensko rimskih spomenikih, najdenih v kranjski deželi (1863), imenom na »marberžkem slovensko rimskem kamnu« (1863), imenom staroslovanskih Noričanov (1868), nerimskim osebnim imenom v napisih rimskih kamnov, najdenih na Kranjskem (1868) ter imenom nekaterih božanstev v nekdanjem Noriku (1870). Njegovo raziskovanje, od kod ime »Babje leto« (1871), etimološka črtica »Brglez« in druga dragocena dognanja dopolnjujejo sliko njegovih številnih etimoloških proučevanj.

V skupini njegovih narodopisnih sestavkov je omeniti med drugim njegov basnosloven pretres Korant — Kurent (1855). Pisal je o pisanki, rumenici, aletu in o skrivnostnem pomenu jajca sploh pri starih narodih (1855), o »slovensko-horvaški povesti o Čehu, Lehu in Mehu« (1858) itd. Zanimajo ga razna poznamenovanja rastlin in njih lastnosti po veri slovenskega ljudstva (1869).

Trstenjakova publicistična plodovitost se razteza tudi na nekatere pojave pravnega narodopisja in pravnih starostitnosti. Razprava o Skutniku obsega več nadaljevanj (1853). Predmet njegovega raziskovanja je tudi Bato, znamenovanje za najvišjega glavarja pri nekdanjih Panoncih (1867). Prispeval je nadalje etimološko in pravno zgodovinsko črtico »Župan« (1869) ter jezikoslovno ter pravno starinsko črtico »Batja« (1869).

S temi sestavki so se širile Novice s področij duhovne in stvarne kulture tudi na torišče socialne kulture ter zajele v svojih stolpcih celotno območje ljudsko kulturnega snovanja.

(Dalje)

» Vilfan Sergij, Očrt slovenskega pravnega narodopisja. Narodopisje Slovencev. Str. 217.

» Fr. Kotnik, Pregled slovenskega narodopisja. Narodopisje Slovencev. Priredil dr. R. Lofar, I. del Ljubljana 1944. Str. 30.

Filipini spadajo med najslikovitejše predele sveta

V veliki borbi za Novo Azijo, ki jo bje Japonska z Zedinjenimi državami, stopajo sedaj v ospredje zopet Filipini. Filipinsko otočje šteje okoli 7000 otokov, ki obsegajo 296.258 kvadratnih kilometrov, to je skoraj toliko kakor Italija. Na Filipinih prebiva 13 milijonov ljudi. Od tega je okoli 10 milijonov pripadnikov rimske katoliške cerkve. Vendar pa je 4 milijone med njimi pripadnikov tako zvanega Neodvisne filipinske katoliške cerkve. 200.000 je protestantov, 450.000 muslimanov, ostali pa še časte malike. Domače prebivalstvo pripada Malajcem, vendar pa je zelo sorodno tudi prebivalstvu na Formozu.

Geopolitični in strateški pomen Filipinov je v obrobni legi ob Kitajskem morju. Po svoji legi predstavljajo strateško nadzveno mostobran za pristop do Japonske in Kitajske. Za pomorski promet so prikladne položne obale otokov ob Kitajskem morju, dočim so na pacifiški strani zelo strme in nepristopne. Zato leže vsa glavna filipinska pristanišča na vzhodnih obalah otokov.

Morja okoli Filipinov so najbolj globoka na svetu. Tako so namerili ob pacifiških obalah Filipinov največjo morskno globino, ki je 10.783 m pod morskno gladino.

Geološko so sestavljeni Filipini iz gnajsa in kristalinskih šriljevcov. Mnogo je tudi mladege vulkanskega kamena, saj ga ni skoraj v Filipinih večjega otoka brez ugaslega, ali še delujočega vulkana. Večji in manjši potresni sunki so na dnevnem redu. Često opustošijo cele vrste naselbin in mest. Med najbolj močnega vulkane na Filipinih prištevajo 2420 m visoki Mayon na otoku Luzonu. Mayon je obdan z vncem manjših delujočih ognjenikov, ki kažejo ponovi mornarjem s svojim zarom kot naravnih svetilnik pot po Bernardinski cesti med otokoma Luzonom in Samarom. Sosed Mayona je nekoliko nižji ognjenik Taal. Zanimivo je, da deluje vedno samo eden izmed obeh, dočim drugi ta čas počiva. Cela vrsta delujočih ognjenikov je tudi na otoku Mindanao. Najvišji med njimi je 2930 m visoki Apo.

Filipini spadajo med najslikovitejše predele sveta. Če pokrajine so pokrite s pragozdovi, ki pa so jih pričeli Američani zadnje desetletje načrtovati. Najbolj divja je pokrajina na otoku Mindoro, ki je še prilično neraziskana. Dobro tretjino površine Filipinov tvorijo velike ravnine, ki so skoraj vse obdelane in gosto obljdene. Na ravninah pridelujejo predvsem maniškono, ki daje najboljše predvse za izdelanje vrvi, dalje koruzo in riž. Ti nasadi pa so čisto žrtve velikih tropskih neviht. Posebno nevarni so tajfuni, ki prihrume od Oapa in Marjanov. Tajfuni so že ponovno porušili cele dele glavnega mesta Filipinov Manile, ki je sedaj izpostavljena ne le rednim potresnim sunkom, temveč tudi terorističnemu bombardiranju ameriških bombnikov.

Kljub stoletnemu gospodstvu Špancev in širokopotezni kolonizacijski politiki Američanov je ohranilo domorodno filipinsko prebivalstvo še mnoge svoje posebnosti. V notranjosti otokov živi še zmeraj kakih 20.000 praprebivalcev, ki pripadajo plemenu Negritov ali Aetov. So to mali, ali zelo bistri ljudje, ki žive celo svoje življenje v pragozdu. Preživljajo se z lovom in nabiranjem gozdnih sadežev. Tekom zadnjih stoletij so se dvakrat izkrcali v velikem številu na Filipinih razna malajska plemena. Pozneje so se malajci deloma pomešali z domorodnimi Negriti, od katerih pa se močno razlikujejo, ker so svetlejši polti in višje postavbe. Pečajo se s poljedelstvom in slove kot marljivi delavci. Naseljeni so v malih vaseh, ki jih tvorijo lične kočice na koleh. Svoje dni so bili precej divji možje in nevarni lovci na glave. Španci so imeli z njimi dosti posla, pa tudi Američani, predno so jih ukrotili in civilizirali. Svoječas so se ukvarjali tudi na delu z morskim roparstvom, lovom sužnjem. Pripadnike teh prvih malajskih naselencev so krstili Španci z »Morosa«, ker so bili temne polti in muslimanski vere. Španci in Američani so imeli polne roke dela, predno so jih ukrotili in vsaj malo civilizirali. Američani so morali še do nedavna pošiljati kazenske čuprave na Mindanao in Palavan proti tamšnjim morskim roparjem in lovcom na sužnje, ki so se odlikovali po svoji drznosti in širokopoteznosti.

Pomembnejša je druga naselitev Malajcev, ki je položila temelje rasni sestavi sedanjega filipinskega prebivalstva. Malajske priseljence, pomešane z domačimi, imenujejo danes na severnih filipinskih otokih Tagale, na južnih pa Visayase. So lepo oblikovanega telesa, svetle polti in kodrastih las. Posebno radi prebivajo ob bregovih rek, kjer grade svoje koče na koleh, ki

odolevajo tudi najhujšim potresnim sunkom. Hranijo se večinoma z rižem in kokosovimi orehi. Bavijo se z ribištvo, poljedelstvom in deloma tudi že z živinorejo.

Zadnjih 25 let se je razvila med njimi visoka nacionalna zavest in nastopajo kot Filipinci. V mestih so se povsem civilizirali in imajo že tudi svoje vseučilišče. Vsega skupaj so jih našli okoli deset in pol milijona duš in so se sedaj iskreno oklenili Japoncev, ki so jim dali popolno samoupravo, ki so jim jo Američani samo obljubljali.

Španci so pri svojem prihodu na Filipine že našli na južnih otokih med tamšnjim prebivalstvom močno razvito muslimanstvo. Večina Filipincev pa je sprejela pod špansko vlado katoliško vero. Pod Španci je bila pridržana vsa trgovina izključno špancem. Pozneje so španci skoraj čisto zamenjali Filipine, kjer so postali pravi gospodarji razni redovniški redi. Konec 19. stoletja je nastopilo med Filipinci veliko nezadovoljstvo z gospodstvom redovnikov. Izbruhnili so veliki upori.

Število belih je znašalo na Filipinih pred drugo svetovno vojno okoli 20.000 duš. Polovico jih je prebivalo v Manili, kjer so bili nastavljeni kot ameriški državni uradniki ali zastopniki ameriškega velekapitala. Približno toliko je bilo tudi Japoncev, ki so se pečali z vzornim poljedelstvom. Gospodarsko pomembni so kitajski naseljenci, ki jih je okoli 60.000. Pečajo se s trgovino in kreditnimi posli.

Vpliv španske kulture je še povsod viden. Središče glavnega mesta Filipinov Manile ima povsem španski obraz in je na las podobno starim španskim mestom kje v Gradi ali Andaluziji. Španci so uvedli na Filipinih gojenje riža, koruze, tobaka, kave in kakava. Sajenje tobaka je bilo do l. 1882 državni monopol.

Špansko dediščino so prevzeli l. 1898 Američani po številnih nemirih, naperjenih proti španskim redovnikom. Američani so spretno podpirali Filipince v njihovih borbah proti redovnikom, nato pa so jim sami

sedli za vrat in jim gospodovali vse dotlej, dokler jih niso pognali v morje Japonci. Filipinci so prihod Američanov navdušeno pozdravili. Kmalu pa so spoznali, da so prišli iz dežja pod kap. Organizirali so nekaj vstaj, ki pa so jih Američani krvavo zadušili. Američani so uvedli kot službeni in občevelni jezik angleščino, na kar niso Filipinci nikoli pristali. Po japonski okupaciji so se Filipinci pridružili Japoncem v borbi proti Američanom, s katerimi so danes v vojnem stanju. Po japonskih poročilih sedaj krepko podpirajo japonske čete v njihovih težkih borbah z ameriškim in vazorji.

Američani so mnogo storili za razširjenje riževih polj, ki leže v široki dolini med Lingarjenom in Manilo. Ta dolina je najgostejše naseljena predel Filipinov. Gostota prebivalstva znaša 200 duš na kvadratni kilometer. Posebno pozornost so posvetili Američani nasadom sladkornega trsa in pa maniške konoplje. Kljub temu pa je še zmeraj obdelane samo 23% plodne zemlje in imajo Filipini še ogromne možnosti razvoja. Rudarstvo je še v povojih in kopljejo za sedaj samo nekaj železa.

Gospodarsko, politično in prosvetno središče Filipinov je Manila, ki sestoji iz starega španskega in modernega ameriškega mestnega dela. Hiše so večinoma prtilične zaradi stalnih potresnih sunkov. Manila šteje okoli 300.000 prebivalcev. Med njimi je bilo pred vojno samo 3000 Američanov. Na otoku Panay je glavno mesto Iloilo, ki šteje 63.000 prebivalcev. Iloilo je sedež trgovine s sladkornim trsom, ki ga izvažajo v Ameriko. Na otoku Cebu je največje mesto Cebu z 90.000 prebivalci. Glavno pristanišče na otoku Mindanao je Zamboanga. Na otokih Leyte in Samar ponovno deloma zasedeni od Američanov ni večjih mest.

Filipini so v gospodarskem in kulturnem pogledu za Javo in Sumatro. Vse ostale Malajske otoke pa kulturno prekašajo. Vendar pa je tudi na Filipinih velika razlika v kulturnem in gospodarskem pogledu med posameznimi otoki.

V daljni bodočnosti bodo gradili mesta pod zemljo

Izkušnje iz svetovne vojne so bile velike, vendar se niti primerjati ne dajo z izkušnjami te vojne. Predvsem je ta vojna pokazala, v kakšni nevarnosti so ljudje v mestih zaradi letalskih napadov. S strahom se je treba vprašati, kako se bo vse to predrugačilo do kake bodoče vojne.

Pravijo, da bodo v l. 2000. mesta zgrajena pod zemljo. Tako bodo ljudje bodočnosti imeli spet tako življenje, kakršno so živeli naši prapradedje. Saj so prvi prebivalci zemlje bivali v skritih hodnikih pod zemljo, kjer so se mogli ubraniti zveri in sovražnim ljudem.

Ker ima človeštvo zdaj take slabe izkušnje z nadzemskimi bivališči, se je začelo spet spominjati preproste modrosti prapradedja. Napredek stavištvu bo še tako izreden, da v kakem podzemskem mestu ne bo človek ničesar pogrešil. Z lahkoto bodo storili vse,

kar je potrebno za prezračevanje, za umetno sončno luč in vso udobnost. Ničesar ne bodo pogrešali ljudje v podzemskem mestu.

Sicer pa večina ljudi še danes nima skoraj neposrednega svežega zraka in sončne luči. Velestni ljudje, ki živijo v tvojicah, v strojinah, pisarnah in ozkih ulicah, nimajo nič lepšega življenja, kakor bi ga imeli ljudje pod zemljo. Kvečjemu morajo požirati več prahu in trpeti več zaradi dežja, mraza, neviht, snega ali vročine. Vseh teh nadlog bi ne bilo v podzemskem mestu.

Kdor pa ne bi mogel prebiti brez prirodnih lepote, bi jih imel bliže kakor zdaj. Kar v dvigalo bi stopil v takera podzemskem mestu in ko bi bil na vrhu, bi zagledal nad mestom lepe travnike, gozdove in rodovitne njeve. Danes je misel o podzemskem mestu le še bujna domišljija, ki pa bo morda nekoč le resnica.

Od česa je odvisna dolgotrajnost našega življenja

Pri raznih zavarovalnicah po svetu imajo izračunano, da približno 33 odstotkov ljudi doseže povprečno starost 70 let. Osemdeset let doživljuje 12 odstotkov, le eden ali dva odstotka dosežeta starost 90 let. Izredno redko doživi človek 100 let in nikdo še ni nesporno dokazal, da je bil nad 110 let star.

Razni zdravniki so si skozi več let zaznamovali vse pomembnejše posebnosti iz življenja ljudi, ki so živeli 90 ali več let. Iz teh zapisov lahko vsaj približno sklepamo na same sebe. To seveda ni nobeno prerokovanje, temveč sklepanje iz golega izkustva. Predvsem lahko spoznamo, pod katerimi okoliščinami so ti ljudje dosegli tolikšno starost. Katera okoliščina pride na prvo mesto? Skoraj brez izjeme se povsod kaže isto: dolgo življenje prednikov. Z drugimi besedami povedano: prav tako kakor pododujejo od staršev modre oči ali pšenične lase, pododujejo tudi zmožnost dolgega življenja. Če so predniki nekakega človeka mladi umrli, tudi on nima upanja na dosego posebno velikega števila let. Če pa so njegovi starši in stari starši dosegli visoko starost, je verjetno tudi on po njih pododujeval to lastnost. Razume pa se, da za vsak primer to ne drži.

Zdravniške ugotovitve nam dalje govore, da lahko pričakuje večjo starost človek, ki se po štiridesetem letu izogiblje napornega telesnega dela. S tem seveda ni rečeno, naj se ljudje, ki štejejo nad štirideset let, sploh izogibljajo telesnega dela. Le pretiravati ne smemo in upoštevati morajo, da z naraščajočo starostjo njihove telesne moči pešajo.

Zelo razširjena je tudi trditev, da doživljuje vsako število let le človek, ki se drži predpisov o hrani in celo življenje ne pokadi nobene cigarete in ne izpije niti kozarca alkoholne pijače. Zbrano gradivo teh nazorov ne potrjuje. Kakor povsod v življenju, je tudi tu potrebna zmernost. Jasno je seveda, da pijače, ki ne pozna zmernosti, ne tlači dolgo te uboge zemlje. Mnogo ljudi, ki so bili med opazovanjem: petindesetdesetletniki, je bilo takih, ki so bili bolj rahlega zdravja. O teh pa velja izrek, da dolgo živi, kdor dolgo bolega.

Če bomo sedaj za sebe ugaibali, kako dolgo bomo živeli, ne smemo misliti, da bo tudi v našem primeru vse tako, kakor smo brali o drugih. Vse je samo večja ali manjša verjetnost. Če so naši starši mladi umrli, s tem še ni rečeno, da bomo morali tudi mi umreti, ko bomo dosegli njihova leta. Na drugi strani pa ne smemo biti brezskrbni in lahkomišlni, češ da dolgo bomo živeli, saj so tudi naši starši in stari starši počakali lepo starost. Če boš živel proti vsem predpisom, ki jih terja zdravje, ti starost tvojih prednikov ne bo nič pomagala.

edle v srednji soli, sem bil tudi jaz. Prvo šolo smo se pomnožili s strašnega potresa leta 1895. Še kar ugodno doživljali. Toda kmalu potem se je voz ustavil.

Grščina, kateri se mnogi takratni dijaki nismo mogli privaditi, je bila s svojimi hieroglifi res že takrat muka za učenje. Seveda, če b se lahko učili grščino v humorističnem smislu, n. pr. »hipotone, areton, le prim' ga za frakone itd., bi že še šlo, toda cirkumfleksij ter vse druge kljuje so nam delale preglavice, preko katerih se mnogi nismo mogli povzpeti.

Kakor hranim še danes vsa ljudskošolska spričevala, ki so bila kar lepa. Tako gledam včasih tudi gimnazijska. Ta spričevala so pa bolj »mizerabla« V I. in II. šoli so se videli »gut« in »beffriedigend«, v III. šoli se pa svetli samo še »genügend«, vmes se pa bližji »nichtgenügend« v grščini (dr. Debeve) in v matematiki (Petersen). Kar je veljalo glede grščine, je veljalo tudi glede matematike. Tudi ta marsikomu ni šla. Nekateri takratni učenci pred 40 in več leti smo tako »temeljito študirali«, da smo skoraj vsak razred kar po dvakrat obiskovali. Seveda ni bilo to staršem v veselje, nam pa ne v čast. Če nismo namreč v enem letu »vsega predelali«, smo pač dvakrat začeli z eno in isto stvarjo. Tako je obstajala možnost, da bi pri tem našim »vztrajnim študiranjem« imel čast, da bi nam do 8. šole zrasle že brade. Da pa ne bo naše »temeljito študiranje« komu v pohujšanje, poudarim, da se je dala tudi grščina in matematika s pridnostjo obvladati. Vzrok našega počasnega napredovanja so bile po večini le naše muha, igranje in naše misli, ki so kljub mladosti že preveč begale za zapeljivimi mladimi Evni. miškami. Doma pa je bilo za šolski neuspeh seveda nešteto izgovorov. Tudi glede dijakov, ki smo hodili skupaj v gimnazijo, sem si prekrbel iz šolskih »perjoh« inena takratnih so učencev.

Juh Avgust:

Kako sem se postaral med stenami

Ob 42 letnici sodne palače ali kako sem prišel v eni uri iz šolske klopi k uradni mizi

Ko sem bil pred nekaj leti še v aktivni službi pri sodišču, sem sklenil za 40letnico obstoja novega sodnega poslopja napisati nekaj spominov. To sem pravčasno storil. Priobčl pa nisem takrat tega zaradi tega, da ne bi morda kdo rekel, da s'jim s svojim pričevanjem v ospredje ali da se hočim »delati važnega«. Čekal sem, če bo kdo drug kaj napisal in tako je ta jubilej praznovala sodnja iz leta 1942. S popisom te obitnice sem torej odlašal tako dolgo, da je nekdo drugi ob takratni priliki prav zanimivo popisal ta jubilej v nekem drugem listu. Kljub temu se mi zdi, da bodo tudi te moje vrstice, četudi: šele sedaj, tega ali onega zanimala.

Preden pričnem popisovati podrobneje, naj mi bo dovoljen kratek uvod in popis, kako sem v dobri uri prišel iz šolske klopi v sodno poslopje.

Napisal sem že v »Jutru«, kako smo se otroci pred 50 in več leti igrali in kako smo hodili v šolo. Tudi takrat je veljalo pravilo, da jih je veliko poklicanih, a malo izvoljenih. Otroci tistih let smo se, kakor se to zmeraj dogaja, porazgubili po dovršenem 5. razredu ljudske šole na vse strani. Ko pregledujemo seznam součencev, ki sem ga pred nekaj leti prejel v šoli na Grabnu, vidim, da 53 učencev, v 5. razredu nas je bilo pa še 37. Torej se je že v tih letih število učencev skurilo za 16. Kolikor mi je znano, jih je od

učencev v 5. razredu umrlo že 15. Imam namreč sliko iz 5. razreda ljudske šole na Grabnu. Sredi med nami sedi nekdo splošno znani prikljubni učitelj Krulc. k. nam je v 5. razredu igral med pevsko uro na violino. Može sem se zmotil pri številu iz umrlih součencev, ker jih je lahko v tem času Bog ve kje že več po svetu umrlo. Kolikor mi je znano, sta postala le dva od takratnih součencev 5. razreda duhovnika, in sicer: Blažnik Alojzij, iz znane Blažnikove rodbine na Starem trgu. Ta je umrl v Ameriki kot duhovnik. Goli Alojzij, p. d. »Strausov«, iz Trnovca pa je postal franciskanec in je umrl kot p. Fortunat v Novem mestu. Vsi ostali smo zašli v najrazličnejše poklice. Nekateri od njih so bili že v takratni mladosti nesrečni. Eden od njih (Sever) se je ubil s kolesom 18. avgusta 1899, drugi se je baje zastopil z neko cvetlico, tretji pa je obupal nad življenjem zaradi prehude mačhe.

Nekdanji naša šolska ravnateljica: Belar in Raktelj sta že davno v grobu. Pa tudi takratni učitelji: Zumer, Kokalj, Krulc, Smrekar, Kake in mnogi drugi že davno razpadajo v zemlji. Nekateri naših takratnih součencev so se šli učiti obrti ali v trgovino, druge pa so postal starši v srednje šole.

Najpridnejši učenci so doživeli gimnazijsko lepo do konca, mnogi pa so umrli že kar na prvih stopnicah. Eden izmed njih mnogih »grščnikov«, ki se niso posebno daleč »prebr-

Za Martinovo

Vsi mislimo nate svetnik naš, Martine, ki radi imamo življenja rožine.

Bo prišla smrt blede... o, svet zdej adijo, v slovo po šentjanža se gremo v birtijo.

Iz krčme bo duša zletela v nebesa, tja kamor so gnala Elijo kolesa.

Pred sodbo stopila in vsa bo vesela ko božja in roka bo tesno objela.

»Odpuščam ti grehe na prošnjo Martina, se nisi branila ne petja, ne vina.

Vsi litri in sodi na svetu so prazni, za dušice vinske to huče so kazni.

Pokore so polni prav vsi tvoji mehi, in v knjigi življenja izbrisani grehi.

K Martinu zdej pojdi, ima ključ od hrama, tam vedno je družba nikdar ne boš sama.

Francéta pozdravi in stisni desnico, veselo zapoje njegovo »Zdravljico«.

Vodnik je ob čaši prav poleg Medveda in Simon stoletnik z Antonom soseda.

Zamišljen je Ivan, o svetu le sanja in ljubim Slovencem bi rad dal še branja.

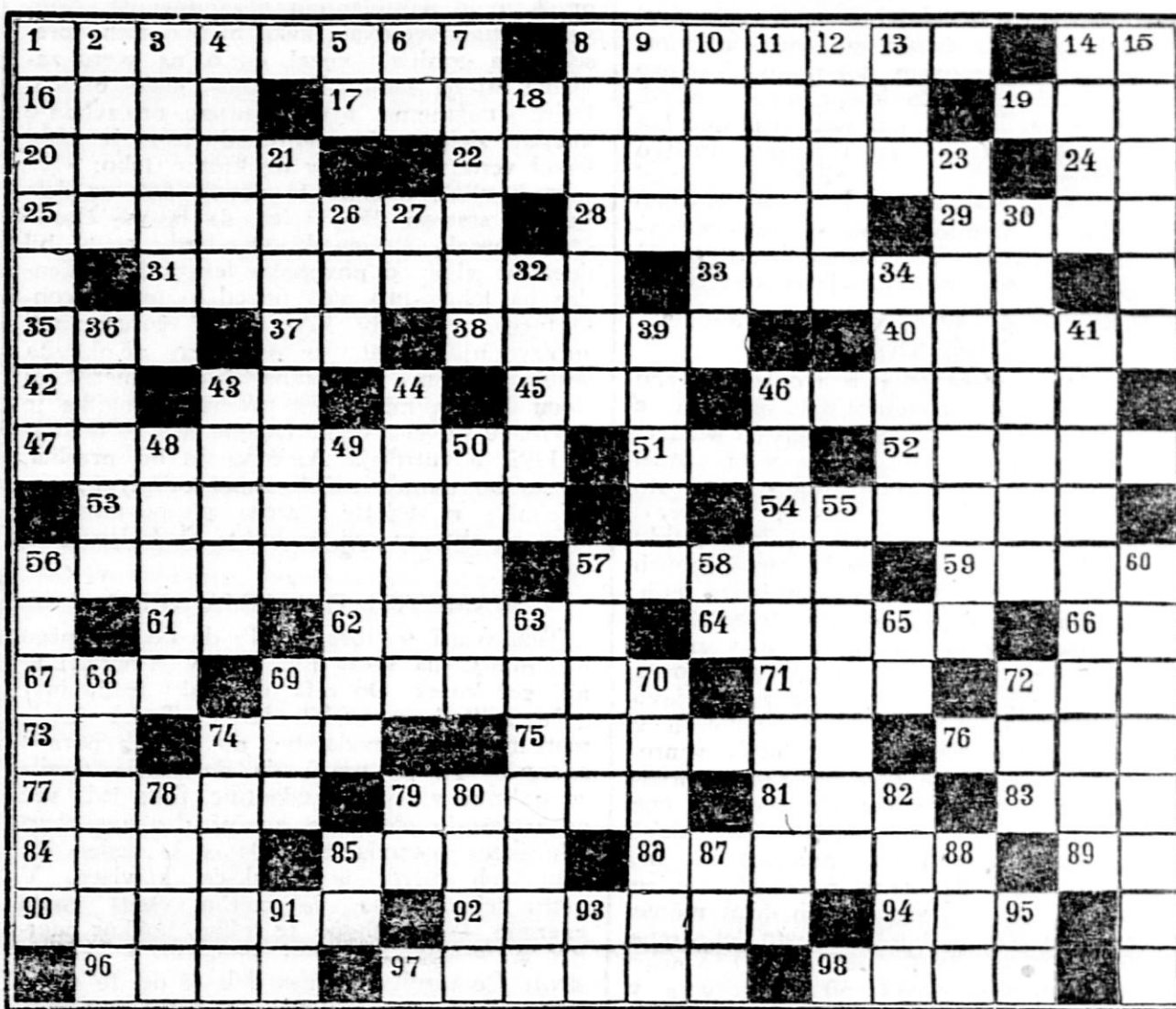
Besede njegove bi vsi zaslužili, injekcije hude, da bi jih čutili.

Tja v hram pojdi, duša, raduj se ob vinu, za god nazdravljaj svetniku Martinu.

Patron gosk in sodov, pozdravljen v raj boš, Francéta »Zdravljica« med nami naj hodi.

Mara Tavčarjeva

Križanka štev. 44

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. postaja na progi Maribor-Velika Kaniza, 8. obvladati, premagati, 14. predlog, 16. del kroga, 17. tat, 18. odklanjati resničnosti, 19. število, 20. duševni bolnik, 22. pokrajina v Španiji, 24. predlog, 25. preprosto, ljubek, prisrčen, 28. del telesa, 29. japonski fižol, 31. japonsko mesto, 33. izhlapevek, 35. žensko ime, 37. glasbena kratica, 38. hudobni duh, 40. elektroda, 42. češka vprašalnica, 43. ploskovna mera, 45. prometna naprava, 46. nekdanj so tako imenovali posteljo z baldahinom, 47. obvestiti, 51. moško ime, 52. ugotovitev vrednosti, sposobnosti, 53. zopna, upirajoče se, nasproten, 54. obrok hrane (množ.), 56. solidarn, skupen, 57. plemiški naslov, 59. skupina ptič, 61. vzklík, 62. predvojno ljubljansko podjetje, ki je skrbelo za reklamo, 64. del postelje, 66. nada, hrepenenje, 67. podredni veznik, 69. priča davnine, 71. prijatelj (franc.), 72. ploskovne mere, 73. vzklík, 74. hudobni, nenaklonjeni, 75. pogreške, 76. gora na Koroskem, 77. turški državnik, 79. noben stanovanjski prostor ni brez njih, 81. grška boginja krivice, 83. pritok Urala (množ.), 84. žensko ime, 85. nepokorščina, neposlušnost, 86. zaklinjati, na vso moč prigovarjati, 89. arabski konj, 90. tekočina, ki jo proizvajajo s suho destilacijo kislil soli, 92. njihov dan je ob petkih, 94. skupina brazd, 96. njegov nauk je cerkveni zbor v Niceji obsojil, 97. stranice trikotnika, 98. s povreslom povezano žito.

Navpično: 1. slovenska slikarica, 2. obrok hrane, 3. svetopisemska oseba, 4. obleka (srh.), 5. predlog, 6. znak za kemično prvo, 7. južno sadje, 8. zapovedati, dati povelje, 9. drvarjevo orodje, 10. začeten, pripravljalen, 11. vplivam na čustva, 12. starogrška pokrajina, 13. v apatiji, 14. zavitek, zavoj, 15. razpravljanje, razgovor, 18. znak za kemično prvo, 21. kavni dodatki, 23. izboljšanje zdravstvenih razmer, 26. Prešernov prijatelj, 27. vzklík, 30. skrivana, neobčutljiva, 32. pariški dnevnik, 34. gora na Primorskem, 36. privažanje, pripehovanje, 39. priložnost za peveca, da se uveljavi, 41. spremenjen tako, da ni več za človeka užiten, 43. največji del sveta, 44. vrsta divje kože, vrsta umetne pesmi, 46. oponašati glas kokiš, 48. država v USA, 49. potovati na božjo pot, 50. pevski glas, 55. umolkiniti, utihniti, 56. slezena, notranji telesni organ, 57. del Vojvodine, 58. grška črka, 60. pijača, ki zbujata tek, 63. del mošee, 65. oblika zalrnka ona, 68. del noža, 69. prenašalci sporočil, 70. naprava, pristroj, 72. finskih pristanišč, 74. vedeti, naučen biti, 78. v zdravilstvu uporabljana hlapijiva tekočina, 79. osma in druga črka besede pod 60. navpično, 80. blago, 82. vseučiliško mesto v Angliji, 85. italijanski spolnik, 87. sorodnik, 88. moško ime, 91. vzklík, 93. kvartaški izraz, 95. glasbena kratica.

RESITEV KRIZANKE ST. 43

Vodoravno: 1. lokavo, 6. Fazin, 10. žolca, 15. obara, 17. bar, 18. Nepal, 19. Ga, 21. očesa, 23. Milan, 24. da, 25. Ant, 27. eh, 28. tlaka, 29. ol, 30. Got, 31. tara, 33. ime, 35. Jud, 37. Gobi, 38. ara, 40. pet, 42. bob, 43. cekini, 46. lakat, 48. palača, 50. vrag, 51. raja, 52. Kosovo, 55. žamet, 57. živina, 61. me, 63. ton, 65. zel, 66. peta, 68. pes, 70.

Pad, 72. cona, 74. ido, 75. de, 76. okopi, 77. os, 79. Krk, 80. ti, 81. datum, 83. komik, 86. sa, 87. davek, 88. por, 90. bežen, 92. rednik, 93. novec, 94. nerode.

Navpično: 1. Logatec, 2. ko, 3. Abo, 4. Vače, 5. orehi, 7. ab, 8. zamašek, 10. želod, 11. opal, 12. lan, 13. il, 14. apatija, 16. as, 18. ni, 20. Ana, 22. Ale, 23. maj, 24. Dob, 26. trak, 30. goba, 32. Arizona, 34. mi, 36. ud, 37. Golovec, 39. au, 40. pagat, 41. teren, 42. Ba, 44. Edo, 45. Ivo, 46. lat, 47. tat, 48. pač, 49. čin, 52. Kopitar, 53. sito, 54. vo, 56. Molotov, 58. iz, 59. Ilok, 60. Adakale, 62. ne, 64. da, 67. Edi, 68. petek, 69. som, 70. pik, 71. Dorn, 73. NRS, 75. davi, 78. sže, 81. dan, 82. uk, 84. ob, 85. ker, 87. d, 88. po, 89. re, 91. no.

Zlogovnica št. 44

a — al — ba — bel — berg — bub — co — cl — da — de — di — ev — fer — gu — i — ja — ka — lu — me — me — mit — ni — ni — nja — o — por — ra — re — ri — ri — si — sred — ten — ter — to — us — va — vas — ver — vid — vol.

Iz teh zlogov sestavi 13 besed s pomenom: 1) vas v Bohinju, 2) mesto na Portugalskem, 3) izraelski kralj, 4) strelno orožje, 5) izumitelj tiskarstva, 6) balkanska država, 7) najsvetlejša zvezda stalnice, 8) grške boginje maščevalke, 9) poglavar hudic, 10) zvezda jutranjca, tud: hudič, 11) celina, 12) bela mravljica, 13) reka v Zadnji Indiji.

Prve in nato zadnje črke, oboje brane navzdol, povedo po naše znani rek: Pač schlägt sich, Pack verträgt sich.

Rešitev zlogovnice štev. 43

1. Sahara, 2. Molère, 3. Odra, 4. Laponci, 5. Staroslav, 6. Nemanjci, 7. Montevideo, 8. Cikago, 9. Zagorci, 10. Vipava, 11. Singapur, 12. Uskovnica, 13. Odesa, 14. avtomobil, 15. satira, 16. Kemal, 17. Gavrilkanja, 18. Nagasaki, 19. Rosana, 20. Dalmacija.

»Samo od lastne moči zavisi usoda vsakega naroda.«

Koprive in debelejša jajca

Koprive imajo v sebi razne hranilne snovi. Zlasti so priporočljive za krmjenje svinj in kokoši. Koprive je treba posušiti v senči, nato pa jih razstropiti po prostoru, kjer je dovolj zraka. Če jih lepo zdrobljene damo kokošim med plico, bomo kmalu opazili uspeh. Kokoši bodo začela nesti debelejša jajca. Priporočljivo je, da zdrobljene, posušene koprive pomešamo s pšeničnimi otrobi, vse skupaj poparimo s kropom in tako mešanico natresemo našim kokošim.

Poraba vžgalic v Nemčiji

Koliko vžgalic je v eni škatici? To vprašanje zanima danes marsikaterega potrošnika. Strokovnjaki, ki so v tej stvari izvedeni, so ugotovili, da vsebuje vsaka normalna škatica od 55 do 62 vžgalice. Razlika, ki nastane pri posameznih šcatilah, gre na račun raznih nerednosti v strojih, ki režejo les. Nemčija porabi vsak dan 400 milijonov vžgalic ali v letu 147 milijard klinčkov.